

VÄLIS-EESTI

Nr. 4

APRILL 1940

LUGEDES

«PÄEVALEHTE»

OLETE ALATI TEADLIK KODUMAA SÜNDMUSTEST

TUTVUSTAGE OMI LAPSI EESTI LASTE LOO-
MINGUTEGA, TELLIDES NEILE LASTEAJAKIRJA

«LASTE RÕÕM»

«PÄEVALEHE» RAAMATUKAUPLUSTE

KAUDU ON TEIL VÕIMALIK SAADA KÕIKI EESTIKEEL-
SEID RAAMATUID, MAAKAARTE, LINNAPLAANE J. N. E.
KÕIGI EESTIS ILMUVATE AJAK. PEALE TELLIM. VASTUV.

TALLINNA EESTI KIRJASTUS ÜHISUS
TALLINN – EESTI PIKK T. 2

VÄLIS-EESTI

Aprill 1940.

Nr. 4

12. aastakäik

Väliseesti noored, viige tuld oma kodudesse!

L. T r o s k a, Virumaa Rahvaülikooli õpilane, väliseestlane.

Tõusev eesti noorsugu ei kasva mitte ükski Eestis, vaid neid sirgub ka väljaspool kodumaad, rajade taga, vöörsil. Aga kui vähe teame ja kuuleme neist, võrreldes kodumaa noortega.

Kas need noored ei ole niisama tulihingelised, niisama püüdlikud ja aatelised kui kodumaa noored?

Kuid vaadeldes väliseesti noorte olukorda, kes pole võib-olla jalgagi kodumaale saanud ja kellel oma Kodu-Eesti tema väiksuse tõttu on raske leida isegi kaardilt, selgub meile alles, kui suures ohus elavad need noored.

Nad jäävad vööraks oma kodumaale, Eestile, jäävad vööraks seepärast, et neile jääb tundmatuks kodumaa kangelaslik ajalugu. Jäävad tundmatuks Eesti sangarlikud saavutused ja tema tulevikulootused.

Kas ainult see hädaoht?

Ei, veel palju, palju suuremad ja raskemad hädaohud ähvardavad neid raja taha jäänud eesti noori.

Ümberrahvustus on laialt maad võtmas. Unustatakse oma emakeel, oma kaunilt kõlav emakeel. Jah, kui kurb see ka ei ole, peab seda siiski uskuma.

Olen seda tähele pannud eriti Lätis, kus noored kaovad eesti seltskonnatöö areenilt. Kaovad ja hävivad täielikult oma kodumaale Eestile.

Millest see on tingitud?

Seletan seda sellega, et noored, püüdes luua endale seltskonda, ei hooli palju selle

valikust. Ja kuna tihti peale kohapeal puudub rohkearvulisem eesti noorte pere, satutakse peagi valitsevasse seltskonda, kus paar-kolm noort ei julge enam esile tulla oma kodukeelega, vaid peavad seda häbiasjaks. Tulemus on — peatselt unustatud emakeel.

Kuid kauaks meil jätkub vanemaid seltskonnategelasi Välis-Eesti kultuuritöö põllule? Aasta-aastalt harvenevad nende read, kuid asemele astujaid on noorte hulgas vähe.

Sellest puudusest on küll juba teadlik Kodu-Eesti, võimaldades väliseesti noortele astuda nii alg- kui ka üldhariduslikesse kodumaa koolidesse, kuid kui palju leidub selle võimaluse kasutajaid? Ainult üksikud.

Väliseesti noored, kasutage võimalust oma väikese kodumaa ja emakeele paremaks tundmaõppimiseks.

Selleks soovitan eriti rahvaülikoole, mis suguseid on Eestis kaks: Virumaa Rahvaülikool Kundas ja Harjumaa Rahvaülikool Ravilas.

Mis tähtsus on siis rahvaülikoolil väliseesti noorte kasvatamisel?

Esiteks: eesti vaimus seltskonnatöö arendamine ning organiseerimine, milleks sealt saab nii teoreetilisi teadusi kui ka praktilisi kogemusi. Teiseks põhjalik tutvumine kodumaa ajaloo, kirjandusega ja rahvaluulega, kolmandaks: emakeele käsitlemine. Peale selle tegutsevad õpilaste eneste algatusel õpiringid ja peetakse kõnekoosolekuid. Kõige selle kõrval õpetatakse ka praktilise tähtsu-

Andmeid eesti meremisjoni algusest.

Herbert Haljaspõld.

Kui ma möödunud aasta algul „Välis-Eestis“ valgustasin soome meremisjoni tegevust meie meremeeste keskel ja hiljem asusin uurima küsimust mitmekestise olemasolevate andmete põhjal, tekkis mul ka kokkupuuteid Eesti Meremisjoni Seltsi tookordse juhataja praosti k. t. Hjalmar Pöhl'iga, kelle perekond juba aastakümneid on etendanud selles kiriklikus hoolekandeorganisatsioonis juhtivat osa.

Kahjuks selgus siis, et Eesti Meremisjoni Selts isegi, kuigi ta 1941. a. kavatses pühitseda oma 50. aastapäeva, ei ole teadlik oma algusaegade sündmusest. Välis-Eesti Ühingu ja Tallinna Börsikomitee lahkelt vastutulekul on mul nüüd käepärast huvitavad väljavõtted vanadest protokollidest, mis aitavad üksikasjadeni selgitada Tallinna meremeeste-kodu ja ühes sellega Eesti Meremisjoni Seltsi tekkimislugu.

sega õppeaineid nagu: maateadus, põllumajandus, aiandus, käsitöö jne.

Rahvaülikooli õppeaeg on lühike (1. nov. kuni 1. maini), kuid ülesanded on suured. Rahvaülikooli lipukirjaks on: „Viigem tuld eesti kodudesse!“

Kas meie väliseesti noored ei peaks sellest tules ka tulisemalt kinni haarama?

Virumaa Rahvaülikoolis üksi seni on õpinud umbes viisteistkümmend väliseesti noort, peamiselt Lätist, kõik need on püüdnud viia rahvaülikooli tuld raja taha jäänud eesti kodudesse ja on seda ka heade tulemustega teinud.

Ja nii, väliseesti noored, ärge kaotage usku oma väikese kodumaa tulevikku, ärge häbenege kõnelemast oma kaunist emakeelt, vaid võtke hüüdlauseks: „Ainult ühenduses oled tugev, Eesti!“

Usun kindlasti, et nende rohkearvuliste noorte seas leidub küllalt neid, kes soovivad kanda eesti keelt ja eesti vaimu raja taha jäänud eesti kodudesse.

Selleks palju jõudu ja edu!

Eespool-mainitud protokollide põhjal tõsteti Tallinna meremeestekodu asutamise küsimus esmakordselt üles Tallinna Börsikomitee istungil 18. oktoobril 1890. a. Nimelt refereerinud seal selle asutuse tookordne esimees, et õp. Traugott Hahn olevat temaga ühendusse astunud „teatavat liiki meremeestekodu“ loomise asjas Tallinnas, nagu selliseid asutusi leiduvat paljudes teistes sadamalinnades. Sellise asutise avamine olevat siingi väga soovitatav ja osutatavat kindlasti õnnistusrikkaid tulemusi, ainult puuduvat raha selleks otstarbeks. Kui üldse, siis võivat see ettevõtte teoks saada vaid väga väikeses ulatuses. Nüüd tulevat küsida, kas on kaupmeeskond nõus seda ettevõtet toetama vabatahtliku lisamaksuga. — Sama protokoll põhjal tehti sekretärile ülesandeks, koostada sellekohane ringkiri firmadele ja kutsuda neid tasuma vabatahtliku lisamaksuna 2 rubla iga siin lossiva üle 500-tonnise laeva ja 1 rubla iga väiksema laeva pealt. Selle kollekti tulemustest jäeti sõltuvaks projekti teostamine, ütleb mainitud saksakeelse protokoll lõpplause.

Nr. 171 all 25. oktoobril 1890 saadeti välja ülevaatlik ringkiri Tallinna Börsiseltsi 24 liikmesfirmale; see säilinud dokument on tõlkes järgmine:

„Juba pikemat aega on end tunda andnud paheline olukord, et siin ei leidu, nagu teistes sadamalinnades, erilist „meremeestekodu“, s. o. asutist, kus kohaliku sadamat külastavad meremehed, niihästi madrused kui ka tüürimehed ja kaptenid, oma siinviibimisel leiaksid oma tarvidustele ja nõuetele vastava koosviibimiskoha, kus mitte ainult ei hoolitseta nende kehalise heaolu eest mõõduka tasuga, vaid kus lugemisvõimaluste andmisega kantakse hoolt ka vaimse ajaviite ja meelelahutuse eest. Põhjus selleks, et tänini pole siin veel midagi tehtud sellise asutuse loomiseks, on peamiselt vist küll peitunud selleks otstarbeks vajaliste rahasummade puudumises. Kurvad olud aga, mille sunnil laevurid, s. o. nimelt madrused ja tüürimehed, peavad oma vabal ajal siin maal viibima, kus neid ootavad vaid kõige kahtlasemat sorti joogiasutused, põhjustasid Börsikomitees soovi leida teid ja vahendeid, kuidas

ilma suuremaid rahaohvreid toomata võiks asja võimaluste ulatuses parandada. Nii oleks kindlasti juba palju saavutatud, kui oleks võimalik nõutada sadama lähikonnas mõni mitmest toast koosnev korter, kus siis meremeestele ühest küljest pakutakse mõõduka hinnaga toite ja mittealkoholiseid jooke, nagu teed, kohvi jne., teisest küljest aga ka ajalehtede ja vastava muu lugemismaterjaliga hoolitsetakse inimeste hea ajaviite eest. See asutus peaks seisma ustava, Börsikomitee poolt kontrollitava isiku järelevaatuse all, kes peaks korteri leidma sealsamas ja kellele tarbe korral tuleks maksta palkagi.

Paraku on nüüd ette näha, et selline asutis vähemalt esialgu, ei suuda end ise ülal pidada ja et selle idee teostamisel ikkagi mööda ei saa kaupmeeskonna kaasabist. Aga see aineline kaasabi ei saa igatahes suur olla, ja on leib vaid kaupmeeskonna heast tahtest, kas ta seda kanda tahab.

Piirdudes hetkel vaid nende lühidate vihjetega, tahaks Börsikomitee esialgu vaid teada saada, mis määral härrad kaupmehed nõustuvad toetusega mainitud otstarbeks. Kõigepealt vajaksime meie härrade laevaadressaaside nõusolekut, ja austab end Börsikomitee neile ettepanekut tehes, kas nemad, resp. nende poolt esindatud reederid on nõus selleks otstarbeks vabatahtlikult maksuma 2 rbl. iga siin lossiva üle 500-registertonnilise ja 1 rubla iga väiksema ruumisaldusega laeva pealt. Aga ka teistel kaubamajadel on elav huvi selle kindlasti ka praktilisi edemusi kandva projekti teostamise vastu ja kutsutakse neid samuti üles maksuma vabatahtlikku igaaastast lisamaksu...

Tallinna Börsikomitee esimees:

E. Girard de Soucanton.

Sekretär: L. Harmsen."

Edasi leidub Tallinna asutatava meremeestekodu kohta jälgi Tallinna Börsikomitee 1891. a. 28. märtsi protokollis. Siin kirjutatakse:

„Härra Erhard Dehio teatas, et Börsikomitee poolt „Meremeestekodu“ mahutamiseks leitud maja Sadama tänava alguses, milles vanasti olnud Knoopi kontor, olevat nüüd üürivaba ja valmis tarbe korral meremeestekodu enesesse mahutama. Nüüd siis otsustati lõplikult, et üüritakse see maja, nagu juba suuliselt kokku lepitud valitseja hr. H. Grönholmiga, 550-rublalise aastaiüriiga. Kõik igane vajalised reparatuurid tulevat teha üüritajal, samuti ka klosettide ja mustuskaevude puhastamine ja väljavedu. Börsikomitee seevastu võtab enesele „dvojniku“ (majahoidja) töö. Üürimaksmine sünnib ette veerandaastate viisi ja samuti veerandaastase ülesütlemissõigusega. Need tingimused tulevad kirjalikult teatavaks teha härra Grönholmile. Edasi otsustatakse määrata „Meremeestekodu“ ülemaks valitsejaks härra pastor Hahn poolt selleks soojalt soovitatud jne. Grenzmann. Viimane saab selle eest palka 200 rbl. (aas-

tas), priikorteri seal majas, mööblita, kuid kütte ja valgustusega. Eriti seesmise majandusliku valitsemise alal palgatakse endine meremees Höglund priikorteriga, kusjuures ta naisel tuleb valmistada toite. Valitseja Grenzmannile lubatakse igal õhtul „Meremeestekodus“ õhtupalvusi pidada. Kaupmeestele lõppeks tuleks teatada ringkirjaliselt „Meremeestekodu“ avamisest ja tuleks neid paluda, et nad juba varem sellele asutisele lubatud maksud maksaksid Börsikomiteele.“

Neid dokumente kordab peagu sõnasõnalt Tallinna Börsikomitee 1890. ja 1891. a. tegevusaastate aruanne, milles ainult lisatakse, et tsirkulaari teel palutud toetuste laekumine oli „võrdlemisi soodus“ ja et maja üürihinnaks oli lõplikult 500 rbl. aastas. Toitlustuse kohta selles asutises lisatakse: „Antakse mõõduka hinnaga mittealkoholiseid jooke ja lihtsaid, toitvaid sööke“. Oluline aga on lõppkärbe:

„Meremeestekodu“ avati ametlikult 1. apr. 1891. a. ja teatati sellest kaupmeeskonnale ringkirjaga. Osavõtt polnud algul kuigi elav, suurem osa külastajaist kuulus soome ja skandinaavia meremeeste hulka. Börsikomitee aga on veendunud, et hea mõju, mida selline asutis avaldab meremeeste moraalile, leiab peagi üldist tunnustust ja et siis ka külastamine läheb elavamaks.“

Nähtavasti siis rahuldus Meremeestekodu temale pandud lootusi, sest hilisemates aruannetes seda asutist eriti enam ei mainita. Kuni tekib päevakorrale talle kinnisvara ja püsiva kodu muretsemise küsimus. Selle kohta loeme Tallinna Börsikomitee 1897. a. aruandest:

„Aruandeaasta veebruaris sai Börsikomitee teate, et Sadama tänavas asetsev Svensoni maja, milles tegutses Meremeestekodu, on müüdüd lammutamiseks. Kuna sellega tuli otsida uued ruumid Meremeestekodu mahutamiseks ja kuna Börsikomiteele oli teatavaks saanud, et tahetakse müügile lasta selleks otstarbeks väga sobiv ja Sadama tänavas asetsev Piirivalve maja, siis pöördus Börsikomitee ostu-ettepanekuga Piirivalve Tallinna Brigaadi komandöri poole, pakkudes maja eest hindamise alusel 4000 rbl. Kuigi Börsikomitee hiljem samas asjas pöördus ka Piirivalve korpusekomandöri poole ja kuigi algul näis, et mõõduandvad autoriteedid selle ettepanekuga nõustuvad, pole läbirääki-

mised selles asjas veel mingit tulemust andnud. Meremeestekodu mahutati esialgu üüri alusel Sadama tänavas asetsevasse eramajja.“

Tegelikuks majaostuks arenes asi alles hiljem. Selle kohta annab meile küllaldase ülevaate 1899. a. aruanne:

„Aastast aastasse kasvav tung Meremeestekodus, mida enam kuidagi ei suuda vastu võtta senised ruumid, nõudis hädavajaliselt Kodu laiendamist. Kuna ei leidunud sobivaid ruume Kodu üüriüüriks mahutamiseks, siis otsustas Börsikomitee teha Börsiseltsile ettepaneku oma kinnisvara ostmiseks ja valis selleks Sadama tänavas asetseva, Fürsti pärijatele kuuluva krundi koos külgeva 65-ruutsüallalise linna maa-alaga obroki alusel. Esimese, 262-ruutsüallalise krundi eest nõuti omaniku poolt ostuhinnaks 7500 rubla, kuna linnamaa senine obrokipidaja nõudis hüvitust 1200 rbl. suuruses. Mõlemad krundid koos pakkusid küllaldaselt ruumi ajakohastele nõuetele vastava hoone ehitamiseks. Seda küsimust arutati 23. oktoobri peakoosolekul, kusjuures Börsikomitee ettepanek võeti ühel häälel vastu ja tehti talle ülesandeks astuda kõik vajalised sammud lepingute sõlmimiseks ja maatükkide kinnistamiseks Börsiseltsi nimele.

Vastavalt sellele ülesandele sõlmis Börsikomitee aruandeaasta novembris lepingu Fürsti pärijatega, mille järgi viimased loovutasid Tallinna Börsiseltsile oma Sadama tänavas asetseva kinnisvara kõigi õiguste ja kohustega, millega see neile kuulus või õiguse järgi oleks võinud kuuluda — lepingu korroboreerimisel sularahas makstava summa, 7500 rubla eest. Kuna see leping, ühe Fürsti kaaspärija mitteõigusvõimelisuse põhjusel, vajas Tallinna linna vaestelastekohtu luba ja siis pidi saavutama Tallinna ringkonnakohtu kinnituse, võis korroboreerimine Tallinna-Haapsalu rahukogu kinnistusjaoskonnas järgneda alles pärast aruandeaasta möödumist, 24. märtsil 1900, mis päeval siis ka ostuhind müüjatele täielikult välja maksti. Börsiseltsi poolt obroki alusel omandatud linnakrundi sub. nr. 293 Sadama tänavas valdusse võtmine sündis samuti 24. märtsil 1900, pärast seda, kui senine obrokipidaja oli juba varem kätte saanud hüvituse 1200 rbl. suuruses.

Uue maja ehitamisest Meremeestekodule loobus Börsikomitee esialgu, vajaliste summade puudumisel.“

1916./17. a. aruanne täiendab seda hoolitsemist uue juurdeostuga:

„Sellest hoolimata ei loobunud Börsikomitee meremeeste eest hoolt kandmast ning ostis juhust kasutades Meremeestekodule Ventzeri krundi Merepuiesteel.“

Sellele kindlale alusele oli seni olnud rajatud oma ajaloos mitut nime kandnud ja praegu Eesti Meremisjoni Seltsi

nime all tuntud asutis, siit oleks tulnud asutist edasi arendada. Ja oligi selleks võimalusi, toetava tugeva Börsikomitee tiiva all oli seltsil enesegi juba kogutud (praosti k. t. Hjalmar Pöhl'i sõnade järgi nende ridade kirjutajale) ligi poolteist miljonit senti. Aga siis tuli teine algatus ilmliku Meremeestekodu loomiseks, mis oma suurejoonelisusega pimestas Eesti Meremisjoni Seltsigi vahepeal juhtima asunud inimesi, kes ei tundnud ei seltsi ajalugu ega ta kandvaid aluseid, ja nii sai siis võimalikuks, et Eesti Meremisjoni Seltsi hülgas kergemeelselt kõik senised soodustused, oma elu aluse, ja mahutas isegi oma kogutud kapitali, nagu hiljem selgus: tuule peale rajatud Meremeestekodusse. (Juttu on siin ühingust „Meremeestekodu“, kelle suur hoone laostumisel kandus Pika-laenu Panga kaudu poolriikliku „Meremeestekodu“ valdusse, kelle ülesanded suures osas on administratiivsed ja mitte hoolekandelised. H. H.)

Siiski toetas Tallinna Börsikomitee veel 1. novembril 1922 uut „Meremeeste Kodu“-nimelist ühingat sellega, et ta astus sinnagi liikmeks 15.000 margaga.

Ja pidas senist kiriklikku Meremeestekodu oma ruumides 1925. aastani, „uue aja- ja nõuetekohase hoone valmimiseni“, nagu ütleb 1933. a. tegevusaruanne.

Sama aastaaruanne annab ülevaate Meremeestekodu vanade ruumide edaspidisest saatusest:

„Pärast Meremeestekodu väljakolimist üüris Börsikomitee ruume välja elukorteritena. Kuna hooned olid väga vanad, muutus nende kasutamine ebaratsionaalseks ja Börsikomitee esines peakoosolekul ettepanekuga kõne all olevad kinnisvarad realiseerida. Oma peakoosolekul 10. juunil 1933. a. andis Börsiselts Börsikomiteele volituse kinnisvarade müümiseks. Viimaste müük toimuski aruandeaastal.“

Kui nüüd Eesti Meremisjoni Selts 1. aprillil 1941. a. võib pühitada oma 50-aastast kestust, siis seisab ta õigupoolest vaid lõhkise küna ees. Kergemeelne osavõtt hiljem laostunud suur-ettevõttest ja mingi salapärase sisemine „perekonnastumine“ lisaks sellele, on viinud selle ettevõtte elust eemale. Kui Soome Meremisjon 65 aasta jooksul on

BELGIA-KONGO.

Leopold I asumaade otsingutel. — Stanley Kongo avastajana. — Leopold II ostab Kongo! — Kuningas kommunismi isaks!

Elmar Kalme.

Belgia lahkulöömisel Hollandist 1830. aastal, ja esimese kuninga Leopold I troonile astumisel, valdas noorti riiki majanduslik kriis, mille põhjustajaks oli peamiselt turgude kaotamine Hollandi asumaadele. Ettenägelik kuningas märkas kohe asumaade tähtsust riigile ja tal tekkis kohe mõte soetada neid ka Belgiale.

1841. a. on kuningal esimene kavatus asumaad muretseda Kesk-Ameerikas, mis aga ebaõnnestub. 1844. a. siirduvad ta sama mõttega Brasiiliasse, et asutada Belgia-Ameerika koloniseerimise ühing, mis aga jällegi nurjus. 1847. aastal üks Belgia sõjalaev peatub Guinea saartel, kus laeva kapten rendib 5000 fr. eest aastas Rio-Nunez'i mõlemad kaldad. Parlament kiidab küll selle sammu heaks, kuid 1855. aastal nähakse, et loodetud tulu asemel saadakse ainult kahju, ja maa jääb saatuse hooldeks. 1865. a. astub Leopold II troonile, jätkates veel energilisemalt oma eelkäija püüdeid. Pierre Daye oma raamatus „L' empire colonial belge“ jutustab rea huvitavaid lugusid kuninga diplo-

maatlikest keerdkäigest asumaade saavutamiseks. Vahepeal kindral Brialmont juhib kuninga tähelepanu Kongole, kuid ennem läheb kuningal korda diplomaatilisel teel kontsessiooni saada Tien-Tsini. Nurjub aga Fidži saarte ja Abessiinia vallutamine, samuti Austraaliast ning Filipiinidest asumaade saamine. Kõigist neist äpardusist hoolimata ei kaota kuningas lootust, vaid jälgib hoolega Stanley tegevust Kesk-Aafrikas.

Henry Morton Stanley oli „New York Herald'i“ ja „Daily Telegraph'i“ poolt saadetud kuulsat maadeuurijat pastor Livingstone'i otsima. Stanley astub Sansibaris maale ja mõne aja järel leiab ta Livingstone'i Tanganjika järve juures. Seal jätkab ta teekonda, et läbistada Kongot, ja jõuabki lõpuks sihile.

12. sept. 1876. a. Leopold II kutsub Brüsseli kokku rahvusvahelise geograafiakongressi, et asutada Rahvusvahelist Aafrika Seltsi, mis pidi töötama Aafrika uurimiseks, võitlema orjakauplemise vastu ja arendama kaubandust.

teinud hiilgavat tööd ülemaailmalises ulatuses, millest on osa saanud eestigi meremehed, siis Eesti Meremisjoni Selts lähenedes 50. aastapäevale „ei oma Tallinna sadamas isegi kirjutuspulti, kus meremees võiks kirja kirjutada,“ nagu ütles mulle praosti k. t. Hjalmar Pöhl.

Kõik, mis on olnud, on möödunud. Ja kui Eesti Meremisjoni Selts tahab midagi pakkuda, siis tuleb ta algusest saadik uuesti üles ehitada, arvestades eesti elu reaalseid vajadusi, eesti meremehe nõudeid, eesti ringkondade toetust, ja ta peab ka sisuliselt kujunema eesti asutiseks. Sünnib see nii, siis on meile antud võimalused reaalse tänumeele osutamiseks soom-

lastele nende lakkamatu abi eest eesti meremeestele, teenete eest, mida Soome Meremisjon sellega on osutanud ka Välis-Eestile.

On vist juba aeg, et võetaks tõsiselt kaalumisele küsimus, kuidas liita eesti meremisjoni senised ülesanded ametliku „Meremeestekodu“ tulevase, ka hoolekandelises suunas avardatava tööprogrammiga. Loomulikult tuleks seejuures kasutada ka ühingu „Meremeestekodu“ ja selle väga võimelise naisringi kogemusi ja tegelasi. Ei teeks halba, kui sellise koordineerimisega tullakse toime eesti meremisjoni 50. aastapäevaks — a. 1941.

Külapidu Belgia Kongos.

Osa pärismaalasi on riietatud euroopalikult.

1878. a. Stanley saabus Marseille'sse, kus teda juba ootasid kuninga saadikud — parun Greindli ja San-

fordi. Stanley ei võtnud kohe kuninga ettepanekut vastu, vaid tahtis ennem selgusele jõuda, kuidas suhtuvad Inglismaa ja Ameerika Kongo avastamisele. Jõudnud selgusele, et inglased ja ameeriklased ei tunne huvi Kongo vastu, pöördub Stanley nüüd ise kuninga poole, kes tema pakkumise rõõmuga vastu võtab, ja astub Leopold II poolt asutatud uue seltsi „Comité d' études Haut Congo“ teenistusse. Stanley töötab välja kava ja 1879. a. sõidab ta rohkearvulise saatjaskonnaga uuesti Kongosse.

Palmimahla hankimine palmiviina valmistamiseks.

1881. a. asutab Stanley Kongosse esimesed linnad: Vivi ja Leopoldville'i, ning kirjutab suhharupealikutega lepingud alistumise üle.

Hiljem saabub päev, kus seltsil puudub tarvilik summa ekspeditsiooni ülalpidamiseks. On tarvis saada 500.000 fr. Belglased aga on väga skeptilised ning paljud isegi irooniliselt naeravad kuninga üle tema ettevõtte pärast. Kuningas saab selle summa kokku suure vaevaga, andes ise ligemale poole. Nüüd aga, peale finantseerimisraskuste, järgnevad rahvusvahelised sekeldused, sest Portugal nõuab Kongot endale, keda ka toetab Inglismaa, kuigi Prantsusmaa poolehoid kuulub Belgiale. Tekkinud segadust püüab Bismarck kasutada Saksa riigi huvides. On karta isegi sõda, mille

**Boko küla
Belgia Kongsos.**

Ütid põliste puude
vilus.

aga ära hoiab Leopold II diplomaatiline osavus. 1884. a. on Berliinis koos rahvusvaheline konverents, kust Leopold II tuleb välja suure võitjana ja võib nüüd ennast isiklikult lugeda Kongo peremeheks! Kuni 1890. aastani pidi kuningas isiklikult kandma kogu Kongo eelarve kulud, sest Belgial ei olnud Kongoga midagi ühist. Hiljem parlament lubab küll 10 miljonit franki toetusena aktsiate ostmiseks esimeselt asutatavalt raudteeseltsilt. Kuningas näeb, et Kongo ülalpidamine käib temale üle jõu ja pärandab testamendiga Kongo Belgia riigile. Sisemistest raskustest hoolimata vana monarh unistab isegi Kongo laiendamisest kuni Niiluseni. Sõjaväelisi ettevalmistusi teevad Dhanis, Chaltin ja Jacques, kuid inglased saavad sellest teada ja keelavad selle ära.

Uued rahalised raskused sunnivad Leopold II kohe nõudma parlamendis hääletust Kongo liitmiseks Belgiaga. Avaliku arvamise vaenlikkuse tõttu valitsus võtab seaduse tagasi ja on sunnitud ametist lahkuma. Vahepeal tõusevad kummi ja elevantiluu hinnad, mis tõstab ühtlasi Kongo väärtust. Nüüd aga tulevad esile kuninga vastu mitmesugused süüdistused, nagu oleks ta „kommunismi isa“, kes vabakaubandust takistab ja mustad sunni viisil riigitoosse paneb. Eriti terav on inglise aja-

kirjandus ses suhtes Leopold II vastu ja Herbert Samuel esineb isegi arupärimisega Inglise parlamendis selle üle

**Belgia Kongo iludus kunstipäraselt
tätoveeritud näoga.**

PÕLLUTOO KANADAS.

UUDISMAA HARIMINE, KÜND, LÖIKUS JA PEKS MASINA-
JÕUL. — LOOMAD TALVE LÄBI LAGEDA TAEVA ALL.

H. Lapp.

Nagu võib märgata hilisemate eesti aja-
lehtede lugemisel siingi, kaugel Kanada vilja-
lagendikel, on äsjaste, välispoliitiliselt rahu-
tute aegade kihk kodumaal juba rahunemas,
ja nähtavasti võivad kodumaalased jälle kesk-
kendada oma tähelepanu jooksvate, elulise
tähtsusega küsimuste lahendamisele. Nii näh-
tub, et ajal, kus mujal mitmel pool mureks
on töötatööliste küsimus, Eesti ajalehtedes
käib jutt põllutööliste puuduse lahendamise
ümber, eriti aga nüüd, mil Poolast hooaja
töölisi enam pole võtta. Teiselt poolt meenu-
vad siit kodumaal käinute jutustused oma
muljetest, et Eestis mõnedes taludes maja-
pidamine ja ka põllutööriistad veelgi on
samasugused, kui jätsid seljataha nemad aast-
tat 40—50 tagasi välja rännates. Imestutakse,
et isegi jõukates taludes Eestis võib täna-
päeval näha töölisi ühehobuse-saha järele
kõndimas põllul, ja, siinsete mõistete koha-
selt, leitakse see olevat liig aegaraiskav.
Muidugi tuleb aga ka meelestada, et niisugu-
sed, mahajäänud nähted Eesti põllumajan-
duses saavad õnneks juba olla vaid erandli-
keks, sest hoopis röömustavat keelt kõnele-
vad näit. statistilised andmed Eesti põllu-

majandussaaduste väljaveo suurest tõusust,
ja küllap poleks see moodsate majapidamis-
viiside puudumisel võimalik.

Kuna ka valitsus Eestis viimasel ajal püüab
nõuga ja jõuga toetada talumajapidamiste
mehhaniseerimist, siis võrdlusena mõnele
suguvennale kodumaal, kes veelgi kardaks
moodsate vooludega ka põllumajanduses
kaasa minna, kirjeldan allpool neid meeto-
deid, mis põlluharimises on tarvilusel siin. ---
Olud sellepolest on Kanadas arenenud juba
niikaugale, et inimese hooleks jääb veel vaid
masinate juhtimine ja korrashoid.

Eestis on veel küllalt maid, mis on üles
harimata, kuid kõlbavad muuta põlluks või
kultuurheinamaaks, ja seepärast oma kirjel-
duses teen ka algust sellega, kuidas siin
metsa põlluks muudetakse.

Metsa muutmisel põllumaaks siin eelkõige
raiutakse peen võsa ning korjatakse metsast
tuules murdunud puud, ladudes nad hunni-
kusse. Seejärel asutakse suurte puude juuri-
misele. Võsa koristamine aga toimub enami-
kult käsitsi, ning kohtades, kus suuri puid on
vähe, käsitatakse selleks ka traktoriga tõu-
gatavaid võsalõikajaid, kusjuures nende töö-
võime on 1½—2 aakrit (1 aaker = ca 0,4 hek-
taari) tunnis. Seejuurs suudab tugevajõuline
traktor lõigata maha puid kuni 8 tolli jäme-
duseni; aga kuna selleks peab olema käe-
pärest eriti võimas traktor ja seejärel ka
erakorraliselt tugev ader uue maa künniks,
sis paljud käsitavad võsalõikamiseks ka
kergemaid, sageli otse omatehtud võsalõika-
jaid, mis lõikavad võsa 4—5 tollini.

Kohtadesse, kust niisugune riistapuu on
läbi käinud, jäetakse võsa kas kuivama kuni
järgmise suveni, et siis, paraja tuulise ilmaga
püüda risu põletada kohal, mis kuival suvel
annabki häid tulemusi, või jälle tarvitatakse
traktorijõul tõugatavaid kokkulükkajaid.
Viimati-mainitud tööriist on väga lihtne, ja
paari mehega võib tema abil päevas kuni
20 aakrit paksu võsa riita ajada. Kuna võsa

ning soovitab saata Kongosse rahvus-
vahelist komisjoni asja uurima. Et rah-
vusvahelisest tülist pääseda, otsustab
Belgia parlament 83 poolt- ja 54 vastu-
häälega Kongo liita Belgiaga. See aja-
looline otsus tehti 20. augustil 1908. a.
Nüüd on kuninga kauaaegne soov lõ-
puks täitunud ja tänuks selle eest ku-
ningas laseb ehitada Brüsseli ligidale
ilusasse Tervuereni parki suurepärase
palee Kongo muuseumi jaoks, mida tä-
napäeval loetakse üheks suuremaks ja
vääruslikumaks maailmas. Nõnda lõp-
pes Kongo riik, olnud ainult 28 aastat
iseseisev, ja püsib tänapäeval Belgia
asumaana.

Grupp Kanada eestlasi püha-päeval väljasõidul.

Vasakult esimene kirjutise autor H. Lapp.

ja muu risu saab traktorijõul ajada hunnikusse üsna tugevasti kokkupressitult, siis on selle põletamine või „ale tegemine“, nagu Eestis seda toimingut vanasti nimetati, väga hõlpus.

Ehkki sin tegelikult iga töö jaoks juba leidub masinaid, tarvitatakse eriti suurte puude mahavõtmiseks enamikus siiski alles „kondiauru“. Selleks eelkõige puhastatakse puu juured kõblaga mullast puhtaks, seejärel raiutakse läbi kõik juured, kuhu kirves ulatab, ja siis pika ridva abil torgatakse nõör, mille otsas on raudkonks, võimalikult kõrgele puu mõne oksa taha. Sel kombel, kõrgelt tõmbab üks mees samapalju, nagu suudavad paar hobust kümne jala kõrguselt.

Selle töö juures, liigse juurteraiumise vältimiseks, siiski kasutatakse ka hobuseid ja traktoreid. Niisugusel korral raiutakse läbi ainult mõned suuremad juured, misjärel redeli abil seotakse teraskõis võimalikult kõrgele puu ümber, ning siis, hobuse või traktori tõmbejõu ja puu enese raskuse tõttu murduvad ka peenemad juured. Nõnda, kolme mehe ja traktori abil, kistakse päevas maha mitusada puud, seejärel laasitakse nende oksad ja pillutakse lisaks varemtehtud võsahunnikutesse. Puutüved aga harilikult lohistatakse täies pikkuses mööda maad omaette hunnikusse, kas hobusejõu või traktori abil. Paljud farmerid põletavad hiljem ka suured puud, kuna neil tulepuid on juba küllalt tagavaras ja kivisõe odavuse tõttu pole

tasuv ka puude müümine tulepuuks. Nõnda olen ka mina mitu tuhat puutüve korraga ära põletanud, leidmata nendele tasuvat otsustarvet, kuna mul mitme aasta tulepuud juba olid tagavaras.

Seejärel kui tuli uudismaal on teinud oma viimase puhastustöö, järgneb künd, mida harilikult sooritatakse traktoriga. Uudismaa künniadra ette rakendatuina siiski veel harva näeb ka hobuseid, 6—8 korraga. Künni järele sõidetakse raske randaaliga paar korda üle künni, et siis oleks hõlpsam korjata künnilt puujuured. Esimese löikuse järele uudismaal uut kündi kohe ei järgne, vaid maa ainult haritakse mõned korrad üle randaaliga, mis muljub lahti küllaldaselt mulda uueks seemendamiseks. Järgmise löikuse järele aga on juured uudismaal juba küllalt mädanenud selleks, et nad enam ei takista uut kündi.

Nõnda igal aastal tuleb Kanadas kümneid tuhandeid aakreid maad lisaks juba olemasoleva põllumaa miljonitele, mistõttu pole imestada, et farmerite mured oma nisule turu leidmiseks aina kasvavad. Ka praegu on Kanadas nisu tagavaraks ligi pool miljonit buššelit.

Kui 50—60 aastat tagasi Kanada valitsus planeeris oma uusi osariike, siis kareda kliima ja turgude kauguse tõttu arvati, et uutes piirkondades saab karja kasvatada vaid metsarajoonides, lagendikel aga jälle teravilja. Seetõttu määrati uued majapidamisüksused küllalt suured selleks, et üksikul perekonnal

Kanada eestlase moodne viljapeksumasin.

Vili jookseb otse vankrisse, kuna põhk puistatakse eriseadeldise abil hunnikuisse.

tasuks majapidamisse muretseda kõik vajalikud põllutöomasinad, kusjuures tööd jatkuks kogu perele. Tänapäeval aga vaid väga vähesed majapidamised lepivad ühe maa-normiüksusega, sest ka töönorm on kahekordistunud, millega peremees farmis ka harilikult tuleb ise toime, välja arvatud paar nädalat lõikuseaega sügisel, mil osutub tarvilikuks palgata lisatööjõudu. Eriti suuresti on kasvanud farmeri töövõime neis preeria-piirkonnas, kus kõikjal on laudtasane põllumaa ning kus suurte masinate käsitleu on eriti hõlpus. Tahan pikemaalt peatuda siiski vaid nende tööndusviiside juures, mis on praegu tarvitusel siinsetes eesti asundustes ja nende ümbruses. Siinised farmid on kõik segafarmid, erinedes puht viljafarmidest, kuid olles põhimõtetes siiski mitmeti sarnased talumajapidamistele Eestis.

Nii kevadel kui sügisel põllutööhooaegadel siin põllul töötades on tunne, nagu viibiksid mingis suures tehases, kus masinate müra kestab hommikust õhtuni. Vahe näib olevat vaid selles, et siinseteks mürategijateks on traktorid, milliseid siin leidub igas suuruses ja iga firma omi. On 2-, 4- ja 6-silindrilisi, ja igäühel neist on oma muusika. Ei siin näe meest ühe- või kahehobuse-adra taga kõmpimas. Vähemates farmides, kus traktoritele lisaks kasutatakse ka hobuste tööjõudu või ka ainult hobuseid, mees ikkagi alati istub oma tööriistal, juhtides 4—8 hobust. Varemattel aegadel, mil traktoreid oli tarvitusel vähem, osutus harilikuks nähe, et üks mees korraga juhtis 10—12 hobust. Praegu aga,

mil traktor on muutunud kaks korda kiiremaks ja teeb endisega võrreldes märksa parema töö, üha kahaneb farmerite arv, kes veel tahavad jännata hobustega, ning nende pidamine vägisi kipub jääma vaid mineviku asjaks.

Kevadine põllutöö algab siin harilikult aprilli lõpul ja kestab kuni mai lõpuni. Tavalisimaiks põllutööriistadeks kevadel on siin 3—4 põhjaga ader, 10-jalaline kahekordne või 20-jalaline ühekordne randaal, 10—16-jalaline kultivaator ja 10—14-jalaline reaskülvimasin. Need leiduvad peaaegu igas talus, ehkki üht või teist masinat veelgi on lisaks mõnedes majapidamistes. Kiire traktori ja nende masinatega võib üks mees mõne nädalaga harida põldu mitusada aakrit.

Pärast kevadist maaharimist siinsetes farmides kavakindlat tööjärge pole. Sõnnikuvedu siin ei tunta, ning kesatamine suurte masinatega ei võta palju aega. Kellel on veel matsamaad, see kesksuvel puhastab metsa ja künnab uudismaad kuni heinatööni, mis algab juuli lõpul. Ka see töö toimub masinajõul, käsitsi-heinatööd siin üldse ei tunta. Harva leidub talu, kus on olemas käsivikat, olgu siis vaid selleks, et niita umbrohtu aia äärest. Heinaniitmiseks tarvitatakse samaseid kahehobusega veetavaid rohuniitjaid nagu Eestis. Kuiv hein riisutakse kahehobuserehaga ridadesse, ning siis read tõmmatakse rehaga kokku väikesteks hunnikuteks. Järgnev heina kuhjavedamine toimub samuti hobusejõul. Selleks tööks on tarvitusel mitmesuguseid riistu, — on väga lihtsaid

ja praktilisi omatehtuid, on vabrikusaadusi, — kuid kõikidel nendel on sama põhimõte. Riist korjab heinahunniku endale peale ning viib ja tõstab otse kuhja otsa. Nelja hobuse ja kahe mehega saab nõnda päevas riisuda ja kuhja panna kuni 20 koormat kuivi heinu.

Heinatöole järgneb kohe lõikus, — tähtis toiming kõigile elanikele Lääne-Kanadas, kus nendele lõviosa sissetulekuist annab nimelt nisu. Ärid, hotellid, lõbustuskohad ja muud asutused, — kõik valmistavad end lõikuse vastu, suurendades endi teenijaskonda ja poleerides oma välimust, — kõikjal siis osutub kõneaineks ainult lõikus, — vilja headus, saagi suurus, palju on vilja kuskil juba lõigatud jne. Kui aga juhtub, et mõnel õhtul ilm muutub jahedaks ja on karta öökülma, mis nisu enne koristamist tihti rikub, siis, niisugustel juhtumitel võib näha murekortsu kasvavat kulmule ka nii mõnelgi äri- või ametimehele, mitte aga üksnes farmerile. Sest suurem osa ärisid müüb võlgu farmereile kuni lõikuseni sügisel, ja kui see ebaõnnestub, siis paljudel juhtudel osutub see saatuslikuks ka ärimehel, kes on usaldanud oma kaubatarvitajaid liiga palju.

Lõikus toimub siin ümbruses kas nelja hobuse või traktori abil veetava isesiduja viljaniitjaga. Hobustega koristab see riist päevas vihkudesse 12—16 aakrit nisu, traktoriga aga keskmiselt 30—40 aakrit. Isesiduja järel kõnnivad mehed, kes vihud seavad hakkidesse, 6—12 vihku ühte hakki, sõltuvalt vilja küpsusest ja ilmastikust. Kerge viljaga tuleb hobustega veetava masina järel hakkimisega toime harilikult vaid üks mees, traktor aga vajab enda järel kahte kuni kolme meest. Töö kujuneb nii puhtaks ja korralikuks, et kõrre riisumine pärast niitmist on siin peaaegu tundmata. Kaugemal lõunas, kus kliima on kuivem ning pole kastet öösel, kasutatakse nisu koristamisel vaid kombaine, mis jätavad vaid põhu põllule. Ka siia ümbrusse on paaril viimasel aastal ilmunud mõned kombainid, kuid suurt edu sellest pole märgata. Kliima on siin niivõrd niiske, et tera ei kuiva kohal peksmiseks kohe kõrre otsas küllalt tahedaks.

Kuival sügisel järgneb lõikusele kohe ka peks, ning juhtub, et samas kus üks farmer alles oma nisu lõikab, teine, tema üleaedne, aga juba ka peksab. Sügisel on kallist iga kuiv päev, ning kärsitus farmerite keskel siis tavaliselt tõuse niivõrd pingeliseks, et

Kanada põllutöölised viljahakkide vahel einestamas.

Kirjutise autor (püsti) koos kahe täisverd indiaanlasest põllutöölisega. Ristiga märgitud indiaanlasel on juuksed patsides üle öla.

pekstakse kohe ka märga vilja. Ehkki mõnikord kestavad ilusad ilmad ka veel pärast peksu kuude viisi, ei tea keegi kunagi ette, millal võib tulla järsk lumetorm, mis jätaks kogu saagi lumehangedesse, söödaks härtele ja lindudele kuni järgmise kevadeni. Ehk siis jälle tuleb peksta lume seest, kui hanged pole liiga sügavad, nagu seda tuli teha mullu sügisel.

Kuival sügisel vältab peks kaks kuni kolm nädalat, edenedes kiiresti nimelt selletõttu, et oma peksumasin on siin igal teisel farmeril. Ka ei tarvita sinne peksumasin niivõrd palju inimtööjõudu, nagu Eestis kasutatavad inglise, rootsi ja saksa masinad. Masin, mis siin peksab 2000 puuda nisu päevas, vajab masinajuhi kõrval veel kaheksat vihuvedajat. Igal neist on kaks hobust vihuvedamise korviga, mille pind on 8×14 jalga ja kõrgus neli jalga. Iga mees laob oma koorma põllul korvisse ise, toob ta siis masina juurde ja pillub vihud masinasse jälle vaid üksinda. Ei siin tunta koormategijaid ja riisujaid, ning sama tundmatud on masina juures ka põhuhunnikutegi-

Künnitöö Kanadas.

Traktoril kirjutise autor oma väikese tütreaga.

jad ja terakottide tõstjad, sest selle töö teeb masin ise. Põhu puhub masin tuulega 40—50 jala kõrgustesse hunnikutesse, mõni farmer aga jälle torkab toruotsa talli peale ja laseb selle kuni harjani põhku täis. Terad aga võib masinast toru läbi juhtida kas aita või otse veoautosse, mis siis vilja viib ülesostu elevaatoritesse (hoiuaitadesse), kus veoauto tühjendatakse imeva õhu abil; mõne minuti jooksul on 300—400-puudaline koorem tühi.

Vilja kuivatamist siinsetes farmides ei tunta. Kui vilj on pekstud, on ta ka müügiks valmis. Märjal sügisel, kui pekstud vilj jääb niiskeks, võetakse temast niiskuseproov ja arvestatakse ülesostukohtades kuivatuskulud ja kahanemine maha, milleks on kehtimas vastavad, valitsuse poolt määrata-

vad normid. Nisu kuivatamine aga siis toimub suurte masinate abil erielevaatorites, kus masin kuivatab kümned vagunitäied vilja korraga päeva jooksul. Varemadel aegadel, kui veoautosid veel oli vähe, veeti nisu kogumispaikadesse kahe- või neljahobuse vankrite või ka regedega. Mõnes suuremas farmis vältas see töö talve läbi. Ka mina olin algul siia tulles teenistuses ühes niisuguses nisufarmis, kus vedu kestis neli kuud järgemööda kaheksa hobusega, kusjuures sooritasime kaks retke päevas.

Sügisese peksuga lõpevad kõik siinse põllumehe suuremad tööd. Kuna põhku on külluses, siis kariloomad ja hobused aetakse talveks lageda taeva alla põhuhunnikute kallale, kus nad siis ise end toidavad. Ainult lüpsilehmad ja noored vasikad hoitakse laudas talve läbi. Ka sead aetakse põhku, — peksatakse üks põhuhunnik hoonete lähedale, tõmmatakse temale aed ümber, ja sealaut ongi valmis. Mõnes niisuguses sigalas talvitab kuni 100 ja enamgi siga korraga. Ka sigade söötmine selles sigalas on lihtsustatud äärmuseni, — vesi juhitakse kaevu juurest toru läbi, jahuait tuuakse jalastel otse aia taha, kus mootor jahvatab peeneks mõnisada puuda nisu korraga, ja siis ei jää igapäevaseks tööks tegelikult muud, kui kühveldada jahu üle aia paar korda päevas.

Asjaolu, et loomad siin võivad elada talve läbi väljas, aga ei tähenda, et talv ise oleks haruldaselt soe. Pügalate järele on siin talvel külma küllalt, — neid Réaumuri kraadiklaase, mida siia mõned suguvennad Eestist kaasa on toonud, ei saa siin talvel tarvitada nädalate viisi, kuna neil puuduvad tarvilikul hulgal kriipsud allpool nulli. Kuna aga siinne kliima on kuiv kontinentaalne, siis pole külma pigistused talvel palju märgatavad.

Eckville, Alberta,
15. veebruaril 1940. a.

Kuukirja

„VÄILIS-IEESTI“

loeb iga väliseestlane!

Mountain Sanatorium'i paviljon Hamiltonis, Kanadas.

Rõdul näha päikese käes lamamas haigeid.

Ontario mägedesanaatoriumis.

Kanada parim tiisikushaigla. Palju haigeid, palju ravijaid, palju tervenemisi. Eestlaste kaasabi selles.

L. Truu.

Eesti ajakirjandus on korduvalt toonud lühisõnumeid Kanada suurimast ja moodsaimast kopsuhaigete raviasutusest — Ontario Mountain'i sanatooriumist Hamiltonis, — viimati nimelt Ludvig Juhi kontsertkülaskäigu puhul siia. Ehkki Kanada eestlasi sellesse raviasutusse abivajajatena õnneks veel pole ulatunud, tohiks selle asutise ulatuslik tähtsus siiski õigustada tema mõnevõrdset tutvustamist väliseestlastele ja ka muile „Välis-Eesti“ lugejaile. See pärast alljärgnevad read.

Alustades üsna väikeselt ja tagasihoidlikult aastat 30 tagasi, on asutis nüüdseks saavutanud niivõrd häid töö tulemusi, et praegu teda loetakse parimaks Kanadas. Osalt Hamiltoni tervis-

hoiuosakonna kaasabil, osalt ka kingituste näol, on sanatooriumile aastate kestes kerkinud lisaks ka terve rida uusi hooneid. Sanatooriumi populaarsus nähtub ka sellest, et igal Ontariot külastaval tähtsamal Inglise riigivõimu esindajal nüüd alati on endastmõistetavaks kombeks teha tutvumisvisiit ka sellesse raviasutisse. Neil juhtudel kõrgele külalisele muidugi esitatakse ka kogu haigla personaal. Seda „Santown'i“ (sanatooriumi-linna) toetab ja aitab kogu Ontario seltskond ja kõik suuremad organisatsioonid ühel või teisel viisil, — aegajalt külastavad sanatooriumi näitlejad, solistid, laulukoorid ja tantsutrupid, ning kunstnikud ka väljastpoolt Kanadat ei jäta läbisõidul siin

käimata, haigla ravialuseid külakostita. Nii haigla ülemarst dr. Holbruck ise kui ka kõik teised arstid on alati lahkelt valmis ka juhuslikule külalisele kõike näitama ja seletama.

Sellel üldisel, kaugemale nagu mitte enam arenevalgi huvil on oma sügav psühholoogiline põhjus. Sanatooriumi mitmetuhandepealisel haigeteperel on oma tutvuskond, sõbrad ja sugulased, kes kõik täpselt jälgivad ja meeles peavad, et ravialune siin on saanud tagasi oma tervise, või kui see enam ei olnud võimalik, siis vähemalt püüti siin vähendada tema kannatusi, neid leevendada inimese võitluses olemasolu eest. Seltskonna suur usaldus tõendabki, et siin tõepoolest töötatakse ennastsalgavalt ja tehakse kõik, mis võimalik, inimesoo kasuks.

Sanatooriumis käsitatavaid ravimisviise on palju ja mitmesuguseid. Väga häid tulemusi on saavutatud viimaste aastate jooksul muuseas kahe suurema ravimeetodiga, nimelt nn. Phneumothorax'i ja Thoracoplasty abil. Nende kaudu võimaldatakse kopsude haigestunud kohale maksimaalne rahu ja puhkus. Kõik operatsioonid, lõikused sanatooriumis sooritatakse kohapeal, erilises kirurgiaosakonnas. Voodirahule, värskete õhule ja heale toidule pannakse sanatooriumis suurimat rõhku. Kuna suur enamus haigeid peab sanatooriumis lebama voodis kuid ja isegi aastaid, mis mõjub raskelt ja rusuvalt haige meeleolule, siis püütakse hoolitseda ka haigete hingelise tasakaalu eest, — igal ravialusel on voodis ka raadio kõrvaklapid, sidepidamiseks välismaailmaga, haiglal on oma suur raamatukogu, jne. Kõrvalravina harrastatakse ka nn. tööoskuse-, käsitöö-teraapiat (Occupational Theraphy), milleks vastavad õpetajad käivad haiglaruumides või ka sellekohases ühisruumis haigeile tööõpetust jagamas; õpetatakse raamatupidamist, võõrkeeli, kiirkirja, sõnaga — igal on laialdased võimalused midagi õppida, midagi teha, ja kõigil näib selleks jätkuvat ka huvi, aega ja tahtet. — Organiseeritud võitlus tuberkuloosiga on nagu riik omaette, nagu mingi rah-

vasteliit, millest võtavad osa kõik maailma rahvused, võideldes inimsoo suurima vaenlase vastu, ja siin, Ontarios, koheldakse seda vaenlast nähtavasti eriti teravate relvade-vahenditega.

Suursündmuseks sanatooriumis on selle aastapäev, mida pühitsetakse juunis. Sel päeval on iga külaline, kaugelt või ligidalt, siia asutisse kahekordselt teretunud. Rahvale puude alla, laiale murule, asetatakse lauad, toolid ja päikesevarjud. Mitmesajapealine rahvahulk, aukülalistena valitsuse esindajad, kuulavad tervituskõnesid ja muusikat, kõikidele pakutakse kohvi, teed ja suupisteid selleks kaetud pikkadelt laudadelt.

Suur haigeteperere vajab ka suurt personaali. Kuna sanatoorium asetseb linnast, Hamiltonist eemal, siis personaali liikmed peaaegu kõik elavad kohapeal. Personaali omavahelises läbikäimises korraldatakse seltskondlikke õhtuid, millede hulgas suurim on tervishoiuosakonna poolt korraldatav bankett 500—600 osavõtjaga. Sel õhtul tavaliselt näidatakse ka filmi sanatooriumi aastasest tegevusest. Suvisel spordihooajal igal õhtul Hamiltoni sportlased võistlevad sanatooriumi sportlastega. Hooaja viimasel õhtul jagatakse auhindu, mispuhul selleks vabas õhus püstitatud laval ettekannetega esinevad kunstnikud. Kell 12 aga on lõpp igal pidustusel sanatooriumis, — sellest peetakse kinni suure täpsusega.

Nagu tähendasin, pole eestlasi siinsetes haigeteperes, niipalju kui olen võinud jälgida, olnud ja ka personaali hulgas olen eestlasena seni ainus. Kuid Euroopa rahvaste ja riikide seast on Eestit sanatooriumis kõige rohkem tutvustatud. On peetud eesti õhtuid valguspiltide ja vastavate seletustega, eesti suurkunstnik Ludvig J u h t esines siin raadios ja ka seltskondlikul õhtul, pälvides suurt huvi ja vaimustust. Mullu suvel korraldas sanatoorium kauni vastuvõtu Ontario Eesti Naisühingule ja ühingu aukülalistele, Soome au- ja asekonsulitele ühes abikaasadega. Eesti muusika ei puudunud Hamiltoni raadios ka Väli-Eesti päeval, mispuhul

Ontario mäesanaatorium linnulennult.

noor Bobby Graham, Soome aukonsuli poeg, esines viiulisoolodega. Kontserdile järgnes koosviibimine ja seltskondlik õhtu Ontario Eesti Naisühingu korraldusel.

Olen sanatooriumis töötanud juba pikemat aega, tunnen end siin, imeilusas ümbruses ja sõbralike inimeste keskel hästi ja päriselt kodus olevat. Siinne loodus ja ka ilmastik sarnleb

väga kodumaa omale, ainult suvi on pisut pikem ja palavam, talvel aga on lund vähem. Talvel siiski juhtub ka üllatusi mõne tugeva, järsu lumetuisu näol, millal siia üles ei pääse ükski auto ega buss. Toidutagavarad ja post siis toimetatakse sanatooriumi regedel ja saanidel, mis talvisele elu-olule sanatooriumis lisab omajao pidulikkustki.

Hamilton, Ontario.

Surma läbi lahkunud ühingu liikmeid

Karl Birk'i

ja

Jakob Kaasik'ut

mälestab leinas

Välis-Eesti Ühing.

Ringvaateid välismaalt.

Eesti kunst Ameerikas.

Kujur Vold. Rannus'e töö „Negeri kuju“, mille omandas Moskva Lääne-muuseum.

Eesti kujur jäädvustas ameerika allmaaraudtee looja.

Vold. Rannuse poolt A. E. Beach'i reljefbüst New Yorgi allmaaraudtee algjaama.

New Yorgi maa-alune raudtee (subway) tähistas 26. veebruaril s. a. oma 70. sünnipäeva, milleks tema esimesele ehitajale, leidur Albert Ely Beach'ile otsustati püstitada raudtee algjaamas, City Hall'i (raekoja) all seinasse müüritava suurem reljefbüst. Büst, mille paigaldapanek toimus k. a. märtsi keskpaiku, telliti New Yorgis oma skulptuuridega aastate kestel juba laiema kuulsuse võitnud eesti kujuriit Voldemar Rannus'elt. Läänud suvel New Yorgis toimunud maailmanäitusel oli vastvalminud reljefbüst asetatud teiste vaatamisväärsuste hulka.

Olgu märgitud, et Vold. Rannuselt, kes elukutseliselt New Yorgis tegutseb hauakujude rajajana, mitmed skulptuurid juba varem on

ostu teel sattunud Ühendriikide parematesse muuseumidesse (näit. New Yorgi Brooklyn Muuseumi jne.), ja 1937. a. omandas ühe tema töödest ka Lääne Kunsti Muuseum Moskvas. V. Rannus on liikmeks tuntumais Ühendriikide kunstiorganisatsioonides.

Dr. P. Speek taandub avaliku elu tegevusest.

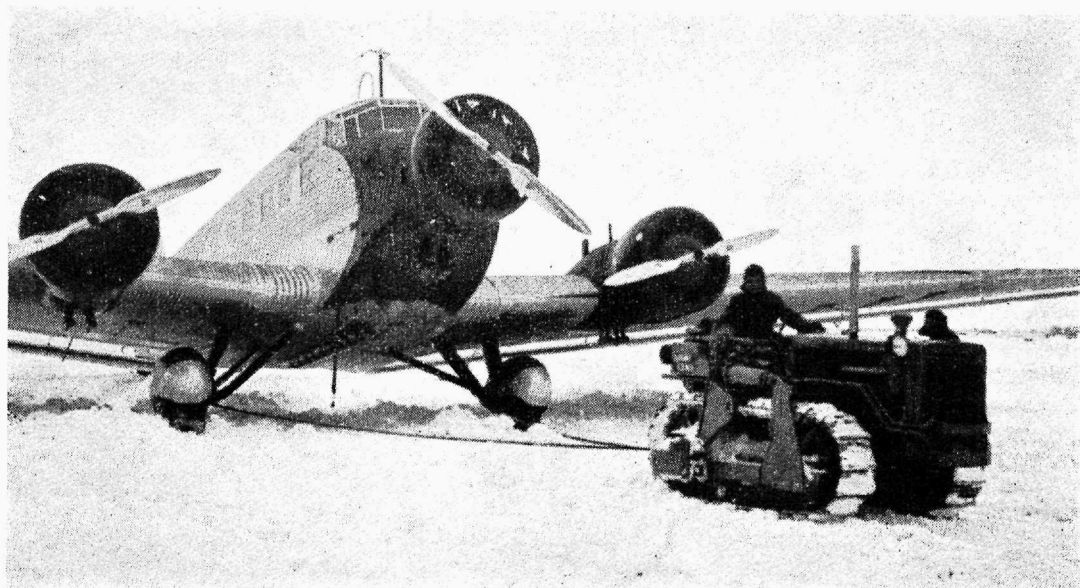
Põlist Ameerika eestlast sunnivad selleks tervislikud põhjused.

Välis-Eesti Ühingule sai teatavaks, et välja-paistvamaid Ameerika eestlasi ja väsimatu võitleja eestluse huvides, dr. Peeter A. Speek Washingtonis nüüd loobub seltskondlikust tegevusest nii Ameerika eestlaste kui ka kohalikes ameerika organisatsioonides, kuna teda selleks sunnivad tervislikud põhjused.

Nii ootamatuna kui see sõnum iseenesest ka ei tule, peab seda seletama Ameerika eestlaste tähtsama vaimse juhi jõudmisega aastaisse, kus nii mõnigi teine tema asemel oleks taandunud igasugusest avaliku elu tegevusest juba ammu, eriti kui arvestada dr. Speegi senist pika ja väsimatult pingelist, viljakat elutegevust. — Dr. P. A. Speek on sündinud 16. juunil 1873. a. (Lähema ülevaate tema elukäigust kodumaal ja väliseestlasena leiavad lugejad Välis-Eesti Ühingu koguteoses „Välis-Eesti tegelased“.) Oma ameti kõrval Ühendriikide kõrgeima valitsusametnikuna Washingtonis leidis ta aega juba 1925. a. Välis-Eesti üldliikumise ja seega ka vastava keskorganisatsiooni, Välis-Eesti Ühingu loomise õhutamiseks. Tema algatusel asutati Washingtoni eestlaste ühing, kuhu ta valiti esimeheks, tema kaasabil korraldati Washingtonis Balti-Ameerika Seltsi eesti osakond, ning aastate kestel, kuni tänaseni on temaga kirjavahetuses olla endile austavaks ja õpetlikuks ülesandeks pidanud suured hulgad kaasmaalasi nii kodumaal kui Ameerikas.

On vähe väliseestlasi, kes nii südame ja hingeaga on kodumaa saatusele kaasa tundnud, kui dr. Speek. Oma kõrge positsiooni tõttu Washingtonis on tal olnud võimalus Eesti asjale sageli kaasa aidata. Mäletan tema teenid Eesti iseseisvuse algpäevilt, kus Eestile oli vaja hankida tunnustust. Mäletavad tänuga tema abi paljud eestlased, kellel sekeldusi oli peatuslubadega või muul viisil. Ja oma sügavates rahvuslikkudes tunnetes on ta olnud paindumatu ja käre.

Nagu kuuleme, on arstide käsk dr. Speegile avalikust tegevusest taandumiseks võrdlemisi absoluutne, — see nõuab loobumist loengute ja kõnede pidamisest, artiklite kirjutamisest ja koosolekute osavõtmisest. Loodame, et nõnda saavutatav rahu suurele töömehele võimaldab õigustatud, ammuteenitud ja — päikesepaistelise puhkuse. T.

Eesti lennuliini lennuühendus Helsingi ja Stokholmiga.

A/s. „Ago“ reisilennukit veetakse Ülemiste lennuväljal traktori abil sügavast lumest välja.

Kodumaa sõnumid.

Poliitilises elus kestis märtsis, välja arvatud pühade vaheaeg lihavõtteks, riigikogu mõlema koja seadusandlik töö, milles tähtsamaks, vabariigi valitsuselt riigikogule vastuvõtmiseks esitatud seaduseks osutus senine Riikliku Propaganda Talituse nn. Informatsioonikeskuseks muutmise seadus. See asutus, olles asutatud 1935. a., muudetakse nüüd ümber mitte üksnes nimeliselt, vaid ka sisestruktuuris. Informatsioonikeskus viiakse peaministri otsesest alluvusest vabariigi valitsuse kui terviku juurde ja korraldusse ja antakse talle senisest suuremal määral iseseisva ja seltskondliku asutuse iseloom, pannes ta tööle seltskondlikel põhimõtetel. Keskusest kutsutakse osa võtma ka ajakirjanduse, ringhäälingu ja seltskonnana esindajad ja tema juurde luuakse informatsiooni ja seltskondliku tegevuse nõukogud.

Riigikogu poolt vastuvõetud seaduste hulgas väärib muude sotsiaalseaduste sarjast märkimist ka perekonnaga töövõtjate lisapalga seadus,

mis näeb ette, et töövõtjaile, kellede ülalpidamisel on lapsi ja kes töötavad sääraustes tööstuslikes käitistes, ärides või kontorites, kus alatiselt töötab rohkem kui 3 töövõtjat, maksetakse lisapalka kuni laste 16. eluaastani, kui nad aga jätkavad õppimist koolis või käitiseõpilasena, siis 18. eluaastani. Lisapalka maksetakse tööpäevade alusel esimeselt lapselt 16 senti, teiselt 24 s. ja kolmandalt ning igalt järgnevalt 32 s. päevas.

Lisapalka maksetakse erilise kassa kaudu, kes saab sissetulekuid erilisest 3,8-prots. töötasu maksust, mis jääb tööandjate kanda. Lisapalka ei makseta neile töövõtjaile: 1) kellel on õigus saada eriseaduste või -määruste alusel lasteabiraha; 2) kellede tööleping ei kesta ühe ja sama tööandja juures järjest kaht nädalat ja 3) kellede töötasu ületab 150 kr. kuus.

Riigivolikogu, olles võtnud vastu kõik temale sel istungiärgul vastuvõtmiseks esitatud seadused, lõpetas oma töö 13. aprillil, ning seejärel kui mõne istungi oli pidanud veel ka riiginõu-

kogu, läksid eesti parlamendi mõlemad koad 20. aprillil laiali kuni uue, sügise istungjärguni.

*

Lihavõttepühad tänavu Eestis möödusid täielike talvepühadena, lumerikkalt ja kõva taliilmaga. Linlased käisid maal suusatamas, maainimesed said teha uhket saanisõitu jne. Üldse kujunes tänavune kevad pärast pikka, pigistava pakasega talve kodumaal külmaks ja tüütavalt visaks tulema, — alles aprilli keskpaiku päike hakkas sulatama külmunud vetekogude jääkaasi ja sügavaid lumehangesid. Ühtlasi võidi hakata selgitama möödunud talve käreka külma kahjusid lähemalt, ning leiti, et üle riigi on külm hävitanud 3,5 miljonist viljapuust suure osa; nimelt õunapuudest on külm võtnud kaks kolmandikku ja kirsi- ning pirnipuud pea täiesti. Mesilasperedest on hukkunud kuni 40 prots. üldarvust.

Mõnedes hinnangutes on pakase poolt viljapuuaedades tehtud kahjud veelgi suuremad, üksikutes paikades on hävinud kõik viljapuud peale mõne õunapuusordi, kusjuures neilgi õiepungade eod on külmast ära näpistatud, mistõttu eeloleval suvel õunte ja muu puuvilja saak Eestis ähvardab hoopis ära jääda. Olukorra aednikele teeb veel ähmasemaks asjaolu, et külm pole jättnud hävitamata ka noori puid puukoolides, kust nendega võinuks asendada külmast võetud vanu puid aedades. Praegu Eesti puuviljaturul kauba nappust veel pole märgata, vaatamata kevadisele ajale, kuna äsjase Soome-Nõuk. Vene sõja tõttu pealegi jäid Soome saatmata suured hulgad õunu, millise eesti kauba järele seal varem alati oli tugev nõudlus. Tuleval talvel on pilt kindlasti teissugune ja oleme arvatavasti sunnitud puuvilja ise sisse vedama.

Käre talv siiski pole kahjustanud oraseid, ja põllutööministeerium omalt poolt teeb kibedaid ettevalmistusi häireteta tootmistegevuseks eeloleval põllutööhooajal. Seemneviljalaenudeks antakse tänavu 250.000 krooni, suurendatakse lina külvipinda, luuakse paremad

võimalused masinate remondiks maal, ja põllutöös vajalikku lisatööjõudu seekord loodetakse saada Leedust, seniste poola tööliste asemel.

Euroopa sõjaolukorra tõttu vabariigi valitsus asus teostama raudse kokkukohoidu riigimajapidamises, et seega kindlustada eelarve täitmise tasakaalu. Selleks ettenähtud uutest abinõudest väärrib mainimist näit. korraldus, mis nõuab riigiasutustelt majandusministri nõusolekut kõikide krediidide tarvitamiseks, mis ületavad 1000 kr.

Elatusmaksumuse nõrk tõus Eestis kestis sõjaoludes ka veebruaris, kusjuures ilmnes, et kuni 1. märtsini elu Eestis oli kallinenenud 16,5 prots. Eelmise kuu vastu osutus tõus siiski tunduvalt nõrgemaks ja toiduainete alal see oli tingitud osalt ka sesoonist. Võrreldes eelmise kuuga tõusis elatusmaksumuse üldindeks tänavu veebruarikuus 2,7% (eelmises kuus 7,4%), kusjuures toitluskulu tõusis 4,9%, küttekulu ja valgustuskulu 7,5% (põletispuude kallinemise tõttu) ja riietuskulu riide ning jalatsite arvel 2,7%. Võrreldes m. a. augustiga, tõusis elatusmaksumuse üldindeks 16,5%. Toitluskulu tõusis seejuures 18,8%, kütte- ja valgustusk. 27% (puud 21,6%, petrooleum 53,4%) ja riietuskulu 23,3% (riie 32%, pesu 17,5%, jalatsid 32,2%). Võrreldes m. a. sama ajaga tõusis elatusmaksumus tänavu veebruaris 15,1%, kusjuures toitluskulu tõusis 15,8%, kütte- ja valgustuskulu 25,4% (puud 22,7%, petrool. 43,8%), riietuskulu 23,3% (riie 32,0%, pesu 17,5%, jalatsid 32,2%), puhastus 8,8% (seebi arvel) ja reisid, liiklemine, post 1,7% (postitariifi tõstmise tõttu m. a. aprillis).

Toiduainete hinnad tänavu veebruaris, võrreldes m. a. sama ajaga, tõusid: liha ja selle saadused 25,4% (sealiha 34,4%, loomaliha 12,5%, vasikaliha 30,7%, searasy: sulatatud 30,7% ja sulatamata 34,7%), kalad 26,4%, piim, piimasaadused ja kanamunad 6,6% (piim 6,2%, või 4,8% kuni 7,8%, hapukoore 9,1%, juust 3%, kanamunad 9,4%), aed- ja juurvili 34%, koloniaal- ja muu kaup suhkru, mee ja soola arvel 25,1%.

Elatusmaksumusindeks tänavu märtsis võrreldes eelmise kuuga tõusis 2°%. Üksikuist kulurühmadest tõusid: toitlus 2°%, küte ja valgustus 1,1^o% (puude arvel), riietus 4°%, (riide ja jalatsite arvel), puhastus 1,7^o% ja reisirid, liiklemine, post 4,9^o% (postitariifi tõstmise tõttu). Muud kulurühmad püsisid eelmise kuu tasemel. Toitainete hindade alal taseme tõus märtsis nõrgenes. Nii tõusis toitlusindeks k. a. eelmise kuu vastu: jaanuaris 7,2^o%, veebr. 4,9^o% ja märtsis 2°%.

Võrreldes sõjajärelsega, s. o. m. a. aug., tõusis elatusmaksumusindeks tänavu — märtsis 18,9^o%, kusjuures toitlus tõusis 21,2^o%, küte ja valgustus 28,3^o%, riie- tus 28,4^o% (riie 38,5^o%, jalatsid 42,1^o%), puhastus 10,7^o% ja reisirid, liiklemine, post 4,9^o%.

Võrreldes m. a. sama ajaga tõusis elatusmaksumusindeks tänavu märtsis 18,3^o%. Toitluskulu tõusis seejuures 20,1^o%, kütte- ja valgustuskulu 26,8^o%, riie- tuskulu 28,3^o%, puhastuskulu 10,7^o% ja liiklemis- ning postikulu 6,6^o%. Enamik toitainete hindu on võrreldes e. a. märtsiga tõusnud, üksikute ainete juures võrdlemisi ulatuslikult. Toitluse üld- kulu tõusu on pidurdavalt mõjutanud peamiselt teraviljasaadused, nagu jahud, leivad, kodumaised tangud jne., kuna nende hinnad püsivad ja nende osa- tähtsus toitluses on võrdlemisi suur. 1937./38. a. toimepandud büdžetiuri- muse järele moodustas leibade, jahude ja tangude osatähtsus toitluskulus Tal- linna töölisleibkondades keskmiselt 22,9^o%.

*

Söödapuudus on tänavu vähendanud Eesti põllumehe võitoodangut, mistõttu kahanes ka või väljavedu. Mõõ- dunud aasta märtsis veeti vöid välja 18.205 tünni. Tänavune väljavedu on enam kui poole väiksem. See tagasi- minek ei lange aga täies ulatuses söödu- baasi nõrgenemise arvele. Selle põhju- siks on veel piima- ja kooreeksport Nõuk. Liitu, jääolud ja laadimistingi- mused, mis kannavad juhuslikkuse ilmet. Või väljavedu toimub nüüd raud- teed kaudu. See suurendab kulusid.

Suurem osa vöi väljaveost on nüüd suunatud Nõukogude Liitu.

Aprilli algul lasti bensiin Eestis jälle vabamüügile, kuna bensiinitagavarad praegu on küllaldaselt suured. Ka bensiinihind jääb endiseks. Mootor- ja kütteõlide müük aga sünnib endiselt normeeritult, ning aprillist alates teostatakse ka tarvitatud mootor- õlide sundkokkuostu.

Samuti aprilli algul seati uuesti jalule pidev lennuühendus Soome- ga, Tallinna ja Helsingi vahel, Stokholmiga aga alustati regulaarset õhuühendust 10. aprillil. Ühen- duse korraldajaks on Eesti lennusealts „Ago“, ühendus Helsingiga toimub kaks korda päevas, Stokholmiga aga kolm korda nädalas.

*

Vaikus Eesti väliskaubanduse- ses kestis ka märtsis, mis moodustas samuti nagu eelmiselgi kuul vähem kui poole eelmise aasta sama ajavahemiku väliskaubanduskäivest. Tänavu on saavutatud ainult 8,6 miljonit krooni eel- mise aasta 19,6 miljoni krooni vastu, sellest sissevedu 4,4 milj. krooni eel- mise aasta 10,2 milj. krooni asemel ja väljavedu 4,1 milj. krooni eelmise aasta 9,4 milj. krooni vastu. Sisseveo ülekaal, mis möödunud aasta märtsis ulatus 0,8 milj. kr.-le, langes tänavu 0,3 milj. kroonile. Seejuures paistab silma, et sisseveetud kaupade üldväärtus oli suhteliselt langenud enam kui kogus. Põh- juseks oli asjaolu, et hinnalt kallimate kaupade — valmissaaduste — sisseveo tagasimineku on ulatuslikum kui kaalult raskemate kaupade — toor- ja pool- valmissaaduste — juures.

Väliskaubanduse tagasimineku oli tingitud peamiselt rasketest jääoludest.

*

Eesti laevaomanike ühisuse peakoos- olekul anti ülevaade eesti kaubalaevasti- ku arengust ja tugevusest, samuti laevasõidu poliitikast, kaubalaevastiku tuleviku-väljavaadetest ning -eesmärki- dest.

Ettekantud aruandest selgus, et Eesti kaubalaevast. juurde- kasv oli m. a. 34.644 br.-reg.-tonni. 1. jaan. k. a. sõitis Eesti lipu all

kogusumas 312 laeva 210.304 suuruse tonnaažiga.

Peakoosolek kinnitas ka meremeeste uute põhipalkade kokkuleppe. Võrreldes m. a. t õstetakse põhipalka 25% võrra. Vastavalt tõusevad ka ületundide tasud ja muud põhipalkadest olenevad lisatulud. Seejuures otsustati aga vähendada sõja-lisahüvitusi.

Otsustati anda ka meremeestele palgalist puhkust — juhtkonna liikmetele 12 ja meeskonna liikmetele 9 tööpäeva iga-aastase teenistuse eest samas laevaäris. Puhkust antakse normaalselt laeva viibimisel kodusadamas.

Riigikogus aprillis võeti vastu seadus, mis näeb ette meremeeste sõjalisahüvitustest 50% maksmise riigihoiukassasse. Eesti laevanduses meremeestele makstava sõja-lisahüvituse summa ulatub ca 4—5 miljonile kroonile, millest suurem osa tarvitatakse väljaspool kodumaad. — Arvestades nende summade suurust ja tarvidust nende tõmbamiseks rahvamajanduse ringkäiku nii, et nad sealjuures teeniksid ka meremeeste isiklikke, perekondlikke ning sotsiaalseid ülesandeid, selleks laevaperemes on kohustatud meremeestele makstavast sõja-lisahüvituse osast maksuma 50% riigihoiukassasse tasusaja eriarvele, kuna ülejäänud osa makstakse välja harilikus kokkuleppe korras.

Eesti auriku „Reeda“ jäljetult kadumine Põhjamerele enam kui kaks kuud tagasi laseb kodumaal jääda arvamisele, et laev on hukkunud, kusjuures hukkumisviisi nähtavasti jääb kõigile igaveseks saladuseks. „Reet“ väljus ühe sõdiva riigi sadamast 31. jaanuaril. Pärast seda pole laeva ega ühtki tema meeskonnaliiget enam keegi näinud. Algul loodeti, et „Reet“ on kuskil jäänud jäässe. Nüüd on aga see oletus täieliselt ära langenud, kuna lennukid on otsinud läbi rannaveed, kus teati olevat jäänud külmanud laevu. „Reeta“ nende hulgas aga ei olnud.

Kadunuks jäänud auriku meeskond oli arvatavasti 16-liikmeline. Täpsed andmed selle kohta aga puuduvad, kuna viimane munsterroll tehti välismaal.

Aurik „Reet“ oli 1005-tonnise kandejõuga, maht 814 bruto-reg.-tonni, ehitatud Helsingborgis 1904. a.

Teine suurem õnnetus Eesti kaubalaevastikul oli 22. märtsil, mil hukkus Rootsi rannast 40 miili eemal Eesti aurik „Neeme“. Laevale sai saatuslikuks tugev jääpress, mis litsus sisse ta mõlemad küljed. Meeskonna võttis enda pardale jäämurdja „Suur Tõll“, kes oli „Neemele“ järele saadetud Stockholm, et teda sealt Eestisse tuua. Vajuvalt laevalt suudeti päästa ka post ning osa meeskonna isiklikust varandusest. Kogu laadung vajus aga koos aurikuga merepõhja.

„Neeme“ oli Stockholmist teel Tallinna, kuhu ta pidi tooma osa Skandiinaaviassa saabunud importkaupadest. Laeva mahutus oli 1982,09 bruto- ja 1164,89 neto-reg.-tonni, laeva meeskond oli 21-liikmeline.

Laev oli üks uuemaid ja paremaid Eesti kaubalaevastikus ja kuulus Neeme laevaihingule.

*

Esialgsedel kokkuvõtetel on Eestist Hitleri kutsel Saksasse ümber asunud 12.116 Eesti kodanikku; nendest sõitis Saksamaale laevadel kuni 18. I 40 — 11.154, raudteel lahkus kuni 15. III 40. — 181, Saksas elutsenud sakslasi lahkus ümberasustamise korras 246 ja praegu viibib veel Eestis 535 ümberasujat. Välispassidega (Saksa, Läti, Eesti jne.) sõitis ümberasujatega kaasa ümmarguselt 1300 isikut ja nüüd lahkuvad Eesti kodakondsusest veel 500 isikut, siis esialgsete andmete järele on Eesti elanikke ja kodanikke vähenenud ümberasustamise aktsiooni puhul ümmarguselt 13.900 isiku võrra.

Ümberasunud sakslaste võlgade tasumine Saksa usaldusvalitsuse poolt pole igal juhul, nagu kuuleb „Uus Eesti“, siiski arenenud nii lodusasti, nagu seda on väidetud usaldusvalitsuse ringkondadest. Seni on juba üsna rohkesti teatavaks saanud juhtumeid, kus õigustatud nõudmiste esitamisel on tekkinud põhjendamatu viivitusi ja arusaamatusi. Selle tagajärjel on mõned isikud ja ettevõtted juba esitamas kohtulikke

nõudmisi Saksa usaldusvalitsuse vastu. Ühele Tallinna firmale usaldusvalitsus näit. teatas, et sellel tuleks oodata 2—3 aastat raha kättesaamisega. Või kui firma on huvitatud nõudmiste kiiremast rahuldamisest, siis vähendagu ta nõudmisi 30 prots. võrra. Ka on olnud juhtumeid, kus nõudmiste rahuldamine on püütud teha sõltuvaks sellest, kas ümberasuja on need usaldusvalitsusele teatavaks teinud oma võlgade deklaratsioonil Eestist lahkumisel.

Saksa usaldusvalitsuse andmetel on ümberasujad jätnud maha kohustusi kogusummas 4 miljonit krooni. See summa ei ole muidugi lõplik. Täieline ülevaade kohustustest selgub pärast neljakuise ülesandmise tähtaja möödumist 12. augustil 1940. Seni on nõudmisi esitatud umbes 3 miljoni krooni piires. Neist on rahuldatud umbes 2 miljonit krooni, arvatud kaasa ka Maa-pangale maksetud 550 tuhat krooni ümberasujuste talude ostuvõlgade katteks. Peale selle on maksetud sisse pankadesse ümberasujuste vekslivõlgade blokeerimiseks 1,5 milj. krooni. Võlgade tasumine annab usaldusvalitsusele rohkesti tööd. Keskmiselt maksetakse päevas välja võlgade katteks 10.000 krooni.

Veel ei ole leidnud lõplikku lahendust ühisvastutuse tõlgitsemine, mis võlausaldajate seas on tekitanud rohkesti pahameelt. Usaldusvalitsus selles asjas talitab sääraselt, et väljamaksmisele kuulub võlg täies ulatuses siis, kui see ei ületa võlgniku varandust, millele on arvatud juurde tema aastane tulusumma. See osa, mis ulatub üle selle, ei kuulu tasumisele. Sellel seisukohal puudub aga veel Eesti valitsuse sanktsioon. Seetõttu on kreditoridele usaldusvalitsuse poolt soovitatud võlgniku aktiivset ületava osa saatuse kujunemist oodata kuni nõudmiste esitamise tähtaja lõpuni. Lähemal ajal on oodata läbirääkimiste algamist palju paksu verd tekitanud ühisvastutuse küsimuse lahendamise kohta. Mõned rahuldamata kreditorid on asja andnud kohtu lahendada. Usaldusvalitsus ei soovita aga seda teha, sest asja arutamine kanduks para-

Kevad Tallinna tänavail.

tamatult ka saksa kohtutesse, kuna tunnistajad nüüd elutsevad Saksamaal. See tekitaks asjata tüli ja kulu.

Linna kinnisvaradest on seni müüdud 50. Peale selle on paljude objektide kohta saavutatud kokkulepe, kuid lepingu sõlmimine viibib formaalsuste tõttu. Hüpotekide ülesütlemise kohta ei ole seni veel midagi otsustatud. See peab aga sündima sääraselt, et ei tekiks raskusi võlgnikele. Talude müügil sel aastal jäi usaldusvalitsus hiljaks. Seetõttu suur osa talusid antakse rendile, et ei tekiks seisakut nende majandamises. Talude müügil võlgujäädvalt osalt usaldusvalitsus arvestab ostjalt 4%.

Kokkuleppe kohaselt majandusministeeriumiga, on usaldusvalitsus juba alustanud investeerimistegevust. Seni on suurem summa läinud majandusministeeriumi kaudu a.-s. I Eesti Põlevkivitööstusele uue õli-

vabriku ehitamiseks. Kavas on veel a.-s. Eesti Fosforiidivabriku ehitamise finantseerimine, kuid esialgu ei ole veel selleks kogunenud vajalisi summasid.

Usaldusvalitsuse ringkondadest märgitakse rahuldustundega, et laialdane tegevus, mis hõlmab väga mitmesuguseid alasid, areneb ladusasti, ilma suuremate arusaamatusteta. Vahekordi Eesti usaldusmehega peetakse kõigiti normaalseiks.

Sakslastelt ostuteel omandatud 150 talu ülevõtmine ja hindamine jõudis lõpule aprilli keskpaiku. Ostetud majapidamiste kogupindala ulatub 12.000 hektaarile. Sakslastelt ostetud talud müüakse edasi 10-aastase järelmaksuga soovijaile, kusjuures ostueesõigus on neil põllupidajail, kes vastava kokkuleppe alusel peavad lahkuma Nõuk. Liidu vägedele loovutatud baaspiirkondadest. Põllutöoministerium teeb kõik, et neid rahuldada. Seni on sakslastelt juba ostetud taludele end üles andnud kuni 2500 kandidaati.

Nagu teatasime varem, määrati vabariigi valitsuse otsusel erilised järelevalveõigusega usaldusmehed kõikidesse suurematesse saksa kapitaliga Eestis töötanud ettevõttesse, milledest äriosanikke asus ümber Saksasse. Aprilli keskpaiku majandusminister kutsus ära usaldusmehed o.-ü. J. Kopfi, a.-s. Estaklandi ja Eesti Kiviõli a.-ü. juurest, kuna vajadus usaldusmeeste tegevuseks neis ettevõttes on möödunud. A.-ü. Eesti Kiviõli aktsiate müük välismaale on tühistatud. Sama on sündinud ka a.-s. Tallinna köievabriku John Carri pärijate aktsiapaketiga. Usaldusmehe ärakutsumine sellest ettevõttest ei olnud võimalik, kuigi seda taotles Saksa usaldusvalitsus.

Tagasi kutsuti järgmised usaldusmehed: vandeadv. K. A. Jalakas (o.-ü. J. Kopf), majandusteadl. M. Rõigas (a.-s. Estakland) ja majandusteadlane H. Normak (a.-ü. Eesti Kiviõli).

Ülejäänud seitsmesse ettevõttesse jäävad usaldusmehed ametisse edasi vähemalt niikauaks, kuni ettevõtete

põhikirjad on vajadustele vastavalt ümber korraldatud.

*

Aprilli keskpaiku sõitis Soome a.-ü. Eesti Kiviõli direktor A. Meerits, et kohapeal lähemalt selgitada, millises olukorras ettevõtte sealne müügivõrk on tulnud välja sõjast. Teatavasti võtab a.-ü. Eesti Kiviõli ja New Consolidated Goldfiels Ltd Eesti osakond osa soomlastega koos asutatud ettevõttest — „Trustivapa Bensini“, mis omab laaldase müügivõrgu üle kogu Soome ja mille kaudu on teostunud ka mainitud tööstuste eesti bensiini müük Soome. „Trustivapa Bensini“ läbimüük Soomes on suurem kui kogu Eesti bensiinitarvitus. Sõja ajal seisis bensiini eksport Eestist Soome täieliselt, samuti nagu muugi kaubavahetus. Nüüd peaksid selleks avanema jällegi võimalused. Tuleb vaid ära oodata mereteede vabaneemist jääkattest. Ainsaks raskuseks seejuures on asjaolu, et vahepeal suure nõudmise tõttu on bensiinikogused müüdnud mujale pikemaajaliste lepingute alusel. Kuid sellestki küsimusest loodetakse üle saada, kui mitte otsekohe, siis lähemas tulevikus.

Esialgsel andmetel on „Trustivapa Bensini“ suuremad seadeldised jäänud sõjast puutumata. Täiesti terveks on jäänud muu hulgas Helsingi lähedale ehitatud õli-sadam, millesse ettevõtte on investeerinud 500.000 kr. Pommitamisel on aga purustatud ettevõttele kuuluv bensiinijaam ühes maa-aluste tankidega Tampere, mis maksis 10.000 kr. Samuti tuleb kanda kahjuks kõik seadeldised, mis asetsesid venelaste valdusse läinud Viiburis.

Kogusummas on mainitud kaks eesti ettevõtet „Trustivapa Bensini“ investeerinud 1,5 miljonit krooni.

*

Eesti Loodusvarade Instituudi koosolekul Tallinnas, 11. aprillil instituudi kümme sektsiooni esinesid aruannetega oma uurimuste tulemustest mullu. Eesti muldade lubjatarve uurimisel näit. oli selgunud, et Valgamaa põllumuldades lubjaseisund ligi 75%

ulatuses vajaks parandamist. Tartumaal on olukord selles suhtes veelgi halvem. Toimetati temperatuuride mõõtmist ja veeproovide võtmist soolasuse, hapniku, alkaalsuse ja vaba süsihappe määramiseks Soome ja Riia lahtedes, väinades ja ühes osas Eestile kuuluval ulgumerel. Ühtlasi on korraldatud eesti hüdroloogia- ja amadevõrk eesti välisvetes. Selgitati, et eesti metsade keskmiseks tagavaraks ha kohta tuleb arvata 117,6 tm. Metsakõrvalkasustuse alal tehti kindlaks, et tähtsamad ja suuremad mustika- ja pohla-kasvu alad asetsevad Alutaguses (Ida-Virumaal), Harju- ja Järvamaa piiril, Lääne- ja Edela-Eestis ning Kagu-Eestis. Jõhvikatel — Alutaguses (korjatakse üle poole jõhvikate üldkogusest), Lelle-Aegviidu suur- metsade ja soode valdkonnas, Edela-Eestis, Kagu-Eestis ja Võrtsjärve põhjaosa ümbruses. Metsamaasika ja -vaarika peamiseks kasvukohtadeks on raiestikud ning kultuurid; maasikarikkaimad on need metskonnad, kus on enamuses kuuse-raielangid. (Kesk-Eestis — pindalalt kõige rohkem, Märjamaa — suurima saagiga.)

Laboratoorsed tööd on viidud lõpule kodumaa toorainetest glütseriini ja kaltsiumkarbiidi valmistamise võimaluste selgitamiseks. Uurimistel on tehtud kindlaks, et a.-ii. Põhja puupapivabriku tselluloosi praak-leelis annab keskmiselt 6,75 liitrit etüülalkoholi ühe kuub.-m. praakleelise kohta. Kuna seda ei kasutata ümbertöötamiseks, siis valgub igaaasta merre 1,7 milj. liitrit alkoholi. Sulfiitpiiritus tootmiselt osutub odavamaks.

*

Sõjavägede ülemjuhataja andis kaitseisukorra alusel määruse, mille kohaselt Paldiski linnas, Pakri vallas ja mõnedes Padise ja Keila valla osades viibimiseks on nõutav isiku elukoha politseikomissari luba. Juhul, kui on tõendatud, et eeltähendatud kohtadesse minnakse tööle, võib loa anda ka tööandja elukoha politseikomissari või raudteepolitsei komissari.

Haapsalu, Kuressaare või Kärkla linnas üle 3 päeva viibimiseks on nõutav Haapsalus ja Kuressaares kohaliku politseiprefekti ning Kärklas kohaliku politseikomissari luba.

Lubasid ei nõuta eelnimetatud kohtades alatist elukohta omavailt isikuil, kes on asunud elama sinna enne 15. okt. 1939. a., samuti riigi- ja kohalike omavalitsuste teenijailt, kellede viibimine tähendatud kohtades on tingitud nende teenistuskohuste täitmisest.

Isikud, kes pärast 15. okt. 1939, kuid enne määruse jõustumist on asunud elama nendesse kohtadesse, välja arvatud Paldiski linn, on kohustatud sealt lahkuma hiljemalt 15. aprilliks 1940, kui nad ei muretse või kui neile ei anta luba seal viibimiseks.

Isikud, kelledelt on nõutav luba Paldiski linnas viibimiseks ja kes määruse jõustumisel viibivad seal ilma loata, on kohustatud sealt lahkuma hiljemalt 3-dal päeval pärast käesoleva määruse jõustumist, kui nad ei muretse või kui neile ei anta luba seal viibimiseks.

*

Politseidirektori otsusega keelati insener Aleksander Saidelson' il viibimine Tallinna linnas ja Harju, Lääne ning Saare maakondades. Saidelson värvas käesoleva aasta veebruari- ja märtsikuus soodsate töötamise võimaluste ja kõrge töötasu ettekäändel Peterimaalt, Tallinnast ja mujalt hulgaliselt töölisi tema poolt ettevõtetud kivilõhkumise töödele Hiiu- ja Saaremaale. Gruppides töökohale sõitnud töölistele selgus aga, et ins. A. Saidelsoniga kokkulepitud töö ja töötasu ei vastanud kaugeltki tööandja poolt kirjeldatud olukorrale. Nii ei olnud Saidelsoni tööpakkumises tähendatud kivid mitte rannal, vaid meres paksu jää all. Ka ei näidatud kohal tööd kätte ega võimaldatud korterit, toitu ega tööriistu, vaid kohalemeelitatud töölisel jäeti täiesti abitusse seisukorda. Sellises olukorras pöördusid töölisel omavalitsuste ja sotsiaalministeeriumi poole abi saamiseks, kust neile võimaldati ulualust, toitu ja anti kojusõidu raha.

Tööliste halva kohtlemise pärast keelati samuti viibimine Tallinna linnas ja Harju, Lääne ning Saare maakondades Joosep Mütsenhandler'il.

*

21. aprillil k. a. möödus 80 aastat Eesti Aleksandri kooli asutamise mõtte algatamisest ning 50 a. kooli tegeliku töö alustamisest. Eesti Aleksandri kooli asutamine omab tähtsa koha meie rahvuslikus ärkamisajal. See oli rahva esimene suurem ühine üritus. Kooli asutamise mõte tekkis meie kodumaa tol ajal kõige jõukamas ja ärksamas nurgas, Viljandimaal. Selle mõtte esimesed algatajad olid Holstre küla-koolmeister Jaan Adamson ja Tarvastu kihelkonna õpet. H. Wühner. Kooli end. kasvandikkude hulgas on meie praegusa aja tuntud tegelased kindr. A. Tõnisson, prof. H. Kruus, kirjanik E. Särgava j. t. Selle kooli järeltulija E. A. Olustvere põllunduskeskkool töötab elupõlise tüseda õppeasutusena edasi.

*

Näitena eesti mehe, seekord lihtsa talusulase eeskujulikust edasipüüdmisest kasvõi tema laste kaudu märgime seekordsete kodumaa sõnumite lõppu ühe äsja eesti lehtedes ilmunud teate. — Narva põllumeeste konvent tänavu kevadeks kogus andmeid põllutööliste premeerimise kohta. Üldse saadi 20 põllutöölist, kes on teeninud taludes pikemat aega. Kõige kauem on aga teeninud Eduard Gustel. Ta on praegu 67 aastat vana ja taludes teeninud üldse 51 aastat, sellest 43 a. Narva lähedal asetsevas Väike-Soldinos. E. Gustelil on 10 last ja nendest on kaks lõpetanud ülikooli, kuna teistelegi lastele on G. võimaldanud korraliku hariduse.

*

Eesti riigiringhäälingu kuulajate arv kasvab jõudsasti, läheneb juba 100.000-le. Käesoleva aasta 1. jaanuaril oli lubadega raadiokuula-

jaid Eestis 86.542. Jaanuari- ja veebruarikuu jooksul tuli uusi kuulajaid juurde 4334 ja raadiokuulajate üldarv tõusis seega 1. märtsiks s. a. 90.876 peale. Uutest kuulajatest asub linnades 1370 ja maal 2964. Neist arvudest nähtub, et maal on juurde tulnud kuulajaid üle poole rohkem kui linnades. Kuulajate üldarvust asub linnades 52,5% ja maal 47,5% (1. I 1939. a. olid need arvud vastavalt 59% ja 41%). Iga 1000 elaniku kohta oli raadiokuulajaid 1. jaanuaril s. a. 77,1 ja 1. märtsil s. a. 81,0.

*

Eesti maadlusmeeskond tegi 15. apr. Tallinna Draamateatris tubli töö, võitis maavõistlusel Läti ootamatult suurelt 5:2. Maavõistluse vastu valitses eesti spordiringkondades sedavõrd suur huvi, et saal oli välja müüdud juba lõunaks. Säärast tormijooksu maadlusvõistlusele pole Eestis veel varem nähtud. Maavõistluse suurüllatuses oli poolraskekaalumatš Läti kuulsama maadleja Edvin Bietagsi ja Eesti senise keskaallase V. Roolaane vahel, kusjuures Roolaan sai võidu kõigi kolme kohtuniku häälega. Raskekaalus Joh. Kotkas ja kergekeskaalus E. Puusepp saavutasid oma vastaste üle kiired seljavõidud, kuna M. Maiste kärbeskaal. ja A. Toots kergekaalus võitsid oma vastased 3:0. Eestlastest olid ainsateks kaotajateks A. Roos, kelle üle K. Kundzinš sulgkaalus saavutas seljavõidu, ja A. Lõhmus, kelle Georgs Ozolinš keskaalus võitis samuti oodatult 3:0.

*

14. aprillil suri ootamatult Tallinna keskhaiglas angiini komplikatsioonide tagajärjel lootustandvamaid „Estonia“ teatri laulutähti tenor Hugo Sutt. Kadunut, kes oli alles 27-aastane, jäi leinama tema abikaasa, Eesti praegune nimekaim baleriin „Estonia“ laval Klaudiva Maldutis-Sutt. Eesti teatripublikule on tema armastatud ooperi- ja opereti-tenori surm suureks kaotuseks.

Organiseeritud Välis-Eesti.

E. Vabariigi aastapäeva pühitsemisi kaugemates maailmanurkades.

Teated E. Vabariigi aastapäeva pühitsemisest kaugemates maailmanurkades jõuavad Välis-Eesti Ühingule praeguste segaste postilolude tõttu suure hilinemisega. Nii kuuleme alles praegu, et Washingtonis Balti-Ameerika Selts (Baltic American Society of Washington) pühitses Eesti ja Leedu 22. iseseisvuspäeva ja George Washingtoni sünnipäeva s. a. kohalikus Colonial Hotellis 25. veebruaril.

Washingtoni Baltic American Society koosneb viiest osakonnast: Eesti, Läti, Leedu, Soome ja Ameerika. Eesti osakonna presidendiks on kolonel Ch. H. Bachman Baltimore'ist. Seltsi liikmeteks on Washingtoni ja ümbruse elanikud, kes on ka Baltimailt sisse rännanud, või kelle vanemad või esivanemad on tulnud Baltimailt, ja ka nn. „põlised“ ameeriklased. Seltsi liikmete arv on tõusnud juba 60-le, nende hulgas on eestlasi 11. Seltsi ülesandeks on edendada sõbralikku läbikäimist ja vastastikust arusaamist ning informatsiooni vahetamist liikmete kui ka nende vanade kodumaade ja Ameerika vahel, kusjuures selts hoiab parteipoliitikat ja usulistest vaidlustest.

25. veebruaril pidulikust õhtusöögist võttis osa umb. 80 külalist, nende hulgas auvõõrasena Eesti peakonsul hr. Johannes Kaiv New Yorgist, Ühendriikide senaator William H. King Utah' osariigist ja ka mitmed välisministeeriumi ametnikud, kes varem kunagi teenisid Ameerika saatkonna liikmetena Balti riikides, nagu mr. W. J. Gollman, ja kolonel W. E. Shipp. Neist külalistest igauks pidas lühikese kõne oma kogemustest ja muljetest Balti riikidest, tõendades, et Balti rahvad nende on meeldinud oma töökuse, hoolsuse, osavuse ja üldise käitumisega. Balti riikides olid nad tunnud ennast nagu kodus. Pidukõne pidas senaator King, kes aastaid tagasi oli külastanud Euroopa maid ja nende hulgas ka Balti riike. Ta rääkis põhimõtetest, millele George Washington rajas P.-Am. Ühendriigid, ja rõhutas, et ka Balti riikide vabadus ja iseseisvus on rajatud samale põhimõttele — demokraatlikule vabadusele, mis on aluseks ja edasikandvaks teguriks kogu maailma tsivilisatsioonile, mida ükski totalitaarne valitsus ei jaksa väärata pikema aja jooksul. Seejärel kõneles Eesti peakonsul hr. Kaiv, kirjeldades neid raskeid ja eelarvamisi, millega Balti riikidel algul tuli võidelda nende omariikluse mõtte selgitamisel välismaadele. Edasi andis kõneleja ülevaate Eesti saavutustest iseseisvuse ajal ja kirjeldas rahva kindlat usku oma tulevikku. Banketi kontsertosas leedu ooperitenor kandis ette mõned leedu ja ameerika rahvaviisid ja

hr. Luoma vaimustas kuulajaid oma ilusa klaverimänguga.

Seltsi praeguseks presidendiks on dr. Ellis Hawthorth, College'i president Washingtonis, peasekretäriks mr. Ladislaus J. Esunas. Pidul viibivad 15 eestlast kõik laulsid teistele külalistele Eesti hümn ingliskeelses tõlkes.

Torontos korraldas 23. veebruaril, s. a. „Council of Friendship“ rahvusvahelise kontserdi kaheksa rahvuse osavõtul. Eestit väljatuues Rev. Pike (tseremoniimeister) tuletas meelde 22. Eesti Vabariigi aastapäeva. Eestit esindasid eeskavas pr. A. Poellhuber ja prl. Linda Kuuse.

Enne kontserti oli mr. ja mrs. John Andersoni sõbralikus kodus Eesti aastapäeva puhul koosviibimine. Kuulati huviga Bostonist raadio teel antavat eesti muusikat. Eriti huvitas kuulajaid konsul Kaivi ajakohane ja sündmusi selgitav kõne. Terve eeskava oli hästi kuulda. Külaliste hulgas oli Mountain-sanatooriumi juhtivaid tegelasi dr. Holbruck'iga eesotsas, mõned kohalikud kirikute õpetajad, C. of F. ülemaaline ja kohalikud presidendid. Arvukas kogu külalisi oli saabunud Torontost.

Koosviibimine oli südamluk ja jättis kõigile ülendava mulje.

Bostoni muusika oli 23. veebr. ka Mountain-sanatooriumis hästi kuulda ja avaldati rohket kiitust haigete kui ka personali poolt.

Sanghais märgiti Vabariigi aastapäeva õnnitlejate vastuvõetuga eesti konsulaadis kl. 11.30 ja õhtul kl. 5—7-ni toimus samas kohaliku eesti koloonia kogunemine, mispuhul eestlasi tuli kokku rohkem kui kunagi varem. Konsul P. Rumberg oma sõnavõtus selgitas koosolijatele praegust poliitilist ja majanduslikku olukorda kodumaal ning kirjeldas pikemalt ka Eesti-N. Vene vahelist vastastikuse abistamise pakti. Kuna pakti sõlmimise järele mõned kohalikud ajalehed olid avaldanud kahtlust Eesti iseseisvuse säilimise kohta, võisid koosviibijad konsul P. Rumbergi sõnadest nüüd kuulda, et nende kartused selles olid põhjusetu. Ühiselt lauldi Eesti hümn ja tõsteti klaasid vahuveiniga Vabariigi Presidendi, vägede-ülemjuhataja ja valitsuse terviseks.

Lõpuks näidati Välis-Eesti Ühingult värskest saabunud eesti kultuurifilmi „Võitluses sündinud, rahus kasvanud“, mida kiideti suurepäraseks, — ta äratas vaimustust ja igatsust kodumaa järele.

Kohalikes inglise-, hiina- ja venekeelsetes ajalehtedes ilmusid vabariigi aastapäeva puhul pikemad kirjutused Eesti poliitilise, majandusliku ja kultuurilise elu kohta.

Eesti farmerite rõõmsad jõulud Austraalias.

Eestlaste suured seltskondlikud üritused. —
Sõja mõjud.

„Kungla“ põllumeesteühing Thirlmere'is pidas oma jõulupuu laupäeval, 16. det. hr. N. Peeti ruumikas farmis. Ühingul on 32 liiget ja jõulupuule oli kogunenud kogu „Kungla“ pere oma lastega. Noori oli jõulupuul 35, kes kõik said kingid. Et üks kolmandik „Kungla“ liikmeist on usklikud, siis peeti ka vaimulik talitus hr. Nordeni poolt. Mängis keelpilliorkester hr. Pender'i juhatusel ja laulis naiskvartett pr. Tiigi poolt juhitud. Soololauludega esinesid pr. Campbell ja hr. Braun ning nende laulud võeti vastu soojade kiiduavaldustega. Lapsed ütlesid salmikesi ja laulsid ning said kinke.

Et ühingu iga perenaine tõi kaasa suure koogi, siis oli einelaud kõiksuguste maiustustega üle kuhjatud ja iga külaline leidis endale tasuta kehakinnitust. Kõrvalruumis ei puudunud ka „kapakali“, mis meeleolu aina tõstis. Õues oli ühingu liikme hr. Jakovlevi poolt valmistatud tore ilutulestik. Külalised lahkusid peale keskööd.

Thirlmere'i eestlaste ühine traditsiooniline jõulupuu peeti pühapäeval, 24. det. hr. Hugo Silm'i avaras majas. Siia olid kogunenud kõik Thirlmere'i ja ümbruskonna eestlased, peale usklikkude. Ka kaugemalt, nagu Sydneyst, Cabramattast, Blacktownist, Riverstonist ja mujalt olid kohale sõitnud paljud farmerid oma luksusautodes. Hr. Silm on meie rikkamaid eestlasi. Ta omab suure puuviljafarmi 4000 puuga ja tänavu istutas veel juurde 2000 passionipuud. Sydneys on hr. Silmil suurim koogitehas ja ta varustab mitukümmend kauplust oma saadustega. Hr. Silmi kinnine suur veranda, mis haarab nurga all kaks majaseina, ja kõik teised ruumid ning ilusad lehtlad olid rahvast tulvil. Ruumid olid dekoreeritud palmipuude lehtedega ja õitsvate puude ja lilledega ning olid toredasti illumineeritud. On ju meil jõulude paiku kesksuvi ja lilli külluses. Vaimuliku talituse pidas Sydney Jaani koguduse õpetaja K. Gilov. Olid laululehed. Lapsed kandsid ette salmikesi ja said kinke. Kui õpetaja oma abikaasaga oli lahkunud, veeretas majaperemees piduruumi vaadikese malberry veiniga (valmistatud vabarnataolisest marjast, mis kasvab suure puu otsas) ja laskis kappadel külaliste keskel ringi käia, see alles tõstis tuju ja tegi laulupaelad lahti. Ilmusid keelpillid, lülitati raadio ja läks lahti lõbus tants. Kaerajaani tantsiti väsimuseni. Tehti hulk ringmänge ja noored lõbutseid varavalgeni, sõites pidult koju kohe kanu söötma. Kellel oma autot ei olnud, neid vedasid koju veoautodel härrad Silm ja Alp. Hobune on meil vankrivedamisest täitsa tagandatud ja veab kodus ainult atra ja äket. Auto on kõikjal tarvilusel, mis hõlbustab meie asfalteeritud teedel kiiret liikumist.

„Kungla“ ühing sai valitsuselt seltsimaja jaoks tasuta vastava maatüki otse asunduse südamesse Cedar' orust üleviiva silla juurde, vastu hr. O. Nortotsi krunti. Kapitali on koos ligi 100 naela ja peakoosoleku otsuse järgi maksab iga liige seltsimaja ehituse fondi 25 penny iga ostetud tonni kanatoidu pealt. Sellega tõuseb fondi kassa iga kuu umbes 15 naela võrra. Tulevased jõulud tahame pidada juba seltsi ruumes.

Thirlmere'i usklikud panid 25. det. nurgakivi oma palvelale ja asetasiid pidulikult selle alla piibli raudkastis. Maa-ala selleks kinkis hr. Haavamaa oma krundist. Koht on küll asunduse serval, aga see-eest käidava tee ääres. Palvela ehituse kuludeks annetasiid nurgakivi panemise juures hr. Aug. Pilt 25 naela, noormees Pilt 10 naela jne., kokku üle 50 naela. Piltide pere on meil kaunis arvrurikas, tervelt 16 hinge, siis on Nortots'e 10 hinge, Norden'eid 7 jne. Enamus on omavahel sugulased.

Sõjaolud ei ole meie elu veel muutnud ja kõik läheb endist moodi edasi. Küll aga valmistatakse pikema sõja vastu. Valitsus otsustas saata tänavu sõjaväljale 80 tuhat meest. Praegu on ehitusel suured sõjavarustusevabrikud ja masinad on juba Ameerikast ja Prantsusmaalt kohal. Valmimas on ka karbikala-vabrik ja masinad jõudsid Ameerikast juba kohale. Selle vabriku ehitamiseks panid eraisikud kokku 150.000 naela. Lihakonservivabrikud töötavad täie koormatusega, varustades Inglismaad parima lihaga. Liha on meil väga palju: sarvloomad, lambad ja sead.

Sydney Egg Board (poolvalitsuslik asutus) tõi Ameerikast suured kanamunade konserveerimise masinad ja varsti läheb ka konserveeritud muna sõjarindele.

Rõösakoorevõid saadeti viimase kahe kuu jooksul 60.000 tonni ja seda arvu tahetakse veelgi suurendada.

Tänavune Austraalia lambavilla saak oli rekordiline, üle kolme miljoni palli, 350.000 palli rohkem kui varem aastatel.

Ka nisulõikus oli hea ja valitsusel on suured viljatagavarad silodes, mis hoiab nisu hinda endisel tasemel.

Riigikaitseks on määratud Austraalia valitsus tänavu suured summad ja nende kulude katteks võetakse igalt kaubaostjalt lisamaksu 6%, mis kohe arve peale üles märgitakse. See tuluartikkel annab kolossaalseid summasid.

*

Eestlane Novak, keda süüdistatakse suguvenna Pikkuri mürgitamis, on kahe kohtuinstantsi poolt põimisurra mõistetud. Novak kaebas edasi ülemasse riigikohtusse. Üks kuulsamaist advokaatidest võttis kaitsemise enda peale ja saab selle eest 50 naela, missuguse summa eestlased omavahel kokku panid.

A. Nortots.

Eckville'i Eesti Seltsi aastakoosolek

peeti 14. jaanuaril Kanadas Alberta osariigis. Päevakorras oli ainult paar asjalikku punkti, — revisjonikomisjoni aruanne ja seltsile uue juhatuselise valimine. Aruandest selgus, et seltsi asjaajamine on korras ja et selts mullu oli töötanud ülejäägiga. Kuna seltsil pole vanu võlgasid, ja et seltsimaja ja seltsi muu varandus on ka tule vastu kindlustatud kolmeks aastaks, siis ainelisid muresid seltsis praegu ei tunta.

Uude juhatusesse valiti: H. Lapp (esimees), J. Kinna (abiesimees), A. Matiiisen (sekretär), H. Neuman (abisekretär), J. Pihooja (laekur). Meelelahutuskomisjoni liikmeteks said: proudad Pihooja, Enno ja härrad Enno, A. Kinna ja Neuman, revisjonikomisjoni härrad Elvei, Sõerd ja Matteus.

Anton Hansen-Tammsaare mälestus-õhtu Riias.

7. aprillil k. a. toimus Riia Eesti Haridus- ja Abiandmisseltsi korraldusel seltsi saalis Anton Tammsaare mälestusõhtu.

Avasõna ja ülevaate Tammsaare elust ja tema loomingust esitas ins. Arn. Kasak.

Siis kõneles läti naiskirjanik pr. Elina Zalite, kes on Tammsaare teoseid tõlkinud läti keelde. Pr. Zalite läbi on Tammsaare saanud läti rahvale tuttavaks ja armsaks.

„Ma olen küll eesti suurkirjaniku Anton Hansen-Tammsaare raamatuid tõlkinud läti keelde,“ algas pr. Zalite, „kuid kahjuks mul isiklikult ei olnud võimalust temaga kohtuda. Olen olnud temaga kirjavahetuses ligi paarkümmend aastat, sestajast peale, kus hakkasin tema raamatuid tõlkima.

Tookord, kui Tammsaare käis Riias, olles ka siin saalis, kus meie hetkel viibime koos, et mälestada kadunud kirjanikku, viibisin mina Egiptuse-reisil. Meil oligi eelolevaks suveks määratud kohtamine ühes kuurordis, kuid karm saatus tõmbas sellele kriipsu peale.

Tammsaaret õppisin tundma ta teostest ja kirjadest, mis ta mulle kirjutas. Märkasini kohe, et Tammsaare on suur looja, kes ei tahtnud hiilguste ega au, ta ainult töötas. Tema töö, raamatud, on monument eesti kirjandusele, tema raamatud on armsaks saanud eesti ja läti rahvale. Aga kahjuks on olnud nii, et kodumaal on tehtud Tammsaarele ülekohut, arvustatud karmilt, ebaõiglaselt. Kui tema teos „Tõde ja õigus“ ilmus läti keeles, siis üks läti arvustaja kirjutas, et Balti riigid peaksid ühiselt seadma üles Tammsaare kandidatuuri Nobeli auhinnaale. Kuid selle üle võttis sõna ainult üks eesti ajaleht.“

Pr. Zalite ütles veel muuseas: „Ma tunnen suurt sümpaatiat soome rahva vastu, ja veel eriti nüüd raskel ajal. Kuid soome kirjaniku, Nobeli laureaadi Sillanpää teostest ma ei leia tõesti seda sügavamõttelisust, mis on Tammsaare teostes.“

Ta kõneles veel kirjadest, mis Tammsaare on talle kirjutanud. Need olnud alati lühikest, kuid nendes on siiski olnud kõik, mis oli vaja ütelda.

„Mu ees laual lebab kiri, mida tahtsin posti viia, et vastata tema kirjale. Kuid äkki heliseb telefon, ajalehetoiemest teatatakse, et Tammsaare on surnud. Esialgu tundus see uskumatuna, kuid pidin veenduma, et Tammsaaret tõesti pole enam.“

Pr. Zalite silmis läigivad pisarad, märkan, et teda valdab suur kurbustunne. Ja kas siis pole see ka valus? Kui oled inimesega kirjavahetuses, tõlgid tema teoseid ja neist oled õppinud tundma ta hingeelu. Igatsed temaga kokku saada, kuid seda siiski ei võimalda karm saatus. Minugi silmi tekib pisaraid, ja näen ka teisi kuulajaid pühkivat pisaraid. Tammsaare on olnud suur eestlane, ja ka meie oleme eestlased. Meie väliseestlased võime olla uhked, et eesti rahval on olnud nii suur vaimukangelane, Tammsaare.

„Vaatlen Tammsaare kirja,“ ütleb pr. Zalite, „mõistan, et teda ei ole enam elavate kirjas. Ta on lahkunud siit maailmast. Aga tema nimi ja teosed jäävad igavesti põlvest põlve püsima, alates oma võidukäiku Euroopa kirjandusareenil. Ja ma loodan, et Tammsaarele kord siiski määratakse Nobeli auhind... Ma langetan hetkeks teda mälestades oma pea.“

Peale pr. Zalite kõnet esitas pr. Kante katkendi „Põrgupõhja uuest vanapaganast“. Ja seltsi näitetrupp kandis ette ühe pildi dramatiseeringust „Andres ja Pearu“. Seltsi esimees hr. Verendel tänas koosolijaid ja palus seltsi ja kooriliikmeid tulla ühislauluharjutustele. Sest viimasel ajal on laulukoor välja suremas. Ka nüüd pidid olema kooriettekanded, kuid lauljate harjutusil mittekäimise tõttu pidi see ära jääma.

A. Koikam.

Riia Eesti Klubi

pidas 4. aprillil k. a. peakoosoleku. Enne peakoosolekut oli ettekanne nõunik Th. Kaljotilt teemal „Rahvusvaheline seisukord“. Ettekandega pidi esinema küll saadik H. Rebane, kuid ta sõitis samal päeval Tallinna.

Aruandest selgus, et klubi tegevus on möödunud aastal olnud väga tagasihoidlik. Juhatus ja revisjonikomisjon valiti vanas koosseisus tagasi.

Klubi liikmetest on seni Saksamaale läinud 9 tegev- ja 1 toetajaliige.

Mitmesugust.

VÄLIS-EESTI ÜHINGU TEATED.

Aprilli keskel vaatas Ühingu revideeriv toimikond läbi Ühingu raamatud ja rahalised aruanded ning võrdles sissekandeid dokumentidega. Aruanded tulevad esitamisele Välis-Eesti Ühingu peakoosolekule, mis peetakse 30. aprillil k. a. kell 18.00 Tallinnas Pikk tän. 20, Kaubandus-tööstuskoda 2. korra saalis. Päevakorras on ette nähtud: 1) koosoleku rakendus, 2) Ühingu m. a. tegevuse ülevaade ja 1940. a. tegevuskava, 3) möödunud aasta rahalise aruande ning 1940. a. eelarve vastuvõtmine, 4) valimised põhikirja järgi ja 5) läbirääkimised.

Pärast koosolekut demonstreerib härra Aleksander Lellep oma kitsasfilme: 1) „Sakslaste lahkkõmine Eestist“ ja „Oruloss“. Viimane film on loomulikes värves.

Välis-Eesti Ühingu juhatusliige V. Kargaja võttis ühingu esindajana osa asutus „Fenno-Ugria“ nõukogu koosolekust ja Loodushoiu-ja Turismi-instituudi nõupidamisest.

Ühing saatis kõikidele Välis-Eesti organisatsioonidele ja oma usaldusesindajatele XVIII Emadepäeva kavavihiku ja Emadepäeva näidendi „Tule tagasi, ema“. Emadepäeva pühitsetakse k. a. 12. mail.

Ühingu liikmeteks võeti vastu:

H i e, Valter, arst, ülikooli õppejõud, Tartu. K a l d, Arthur, North Bergen, N. J., U. S. A. K a m u s, Theodor, maaler, New York. L i n d, Siim, Tartu linna tervishoiuarst, Tartu. S i l v e r e, Albert, tööstuse juhataja, Tartu.

VÄLIS-EESTI ÜHINGU TARTU OSAKONNA

peakoosolek on „Vanemuise“ ruumes kokku kutsutud 29. aprilliks k. a. Päevakorras on: 1) koosoleku rakendamise, 2) läinud a. aruanded ja nende kinnitamine, 3) eelarve ja tegevuskava, 4) valimised põhikirja järele ja 5) koosolekul algatatud küsimused.

KODUMAALT VÕÖRSILE.

Väliseestlaste liiklevus on käesoleva aasta algusest saadik peagu täiesti seismas. Viimased poliitilised sündmused on halvanud laevaliine tegevust ja sõit nende väheste praegu veel ühendustpidavate liinide laevadega on seotud suure riisikoga. Neil põhjustel pole viimaste kuude jooksul kodumaale saabunud ühtegi väliseestlast kaugematest maadest.

Mõned üksikud on siiski siirdunud üle häädahtliku „suure lombi“.

Nii sõitsid Rootsi-Ameerika liiniga New Yorki 18. jaanuaril k. a. Aleksander Reiman ja prl. Augusta Kalmet ning 6. märtsil pr. Siina Toffer oma kahe lapsega. Praegu

ootab sõiduvõimalusi 4 reisijat: Richard Vasar, Laas Paju, pr. Rosalie Lorens ja prl. Gerda Meius. Nad pidid juba aprilli keskel asuma teele, kuid sõja kandmise tõttu Skandinaaviasse ei väljunud Rootsi-Ameerika liini reisijate laevad ja nüüd nad peavad ootama, kuni olukord muutub.

REISIVÕIMALUSTEST AMEERIKASSE JA AUSTRALIASSE.

Viimaste poliitiliste sündmuste tagajärjel on katkenud ka Rootsi-Ameerika liini laevaühendus P.-Ameerikaga.

Nüüd peavad reisijad P.-Ameerika riikidesse nüüd kasutama Itaalia laevaliini, mis on praegusel ajal ainukeseks ühendusepidajaks Ameerika ja samuti ka Austraaliaga. Itaaliasse pääseb üle Saksamaa (Eesti kodanikud) või üle Nõukogude Liidu, Rumeenia ja Jugoslaavia. Läbi Saksamaa sõiduvõisa saamiseks nõutakse kahe Saksamaal elava Saksa kodaniku soovitus. Üldiselt on läbisõiduvõisa saamine Saksamaalt kui ka Nõukogude Liidult praegusel ajal väga raske ning aega viitev toiming.

LÄTI EESTI NOORTE RAHVUSPÄEV VALGAS.

Lõuna-Eesti Kultuurühing korraldab 1. ja 2. juunil s. a. Valgas maakondliku noortepäeva, millest on kutsutud osa võtma ka kõik Läti eestlased.

Esialgse kava järgi toimuvad laupäeval, 1. juunil garnisoni spordiplatsil kergejõustikuvõistlused. Pühapäeval, 2. juunil algavad pidustused äratusmänguga ja orkestriettekannetega kirikutornist. Sellele järgneb sise-minister A. Jürimaa vastuvõtt jaamas. Kell 11 siirdutakse „Säde“ aeda vabaõhujumalateenistusele. Vabaõhujumalateenistusel toimub maanoorte ja Hopa ning Liepna eesti organisatsioonide uute lippude õnnistamine ja üleandmine. Jumalateenistusi peavad praost Lauri ja Riia eesti koguduse õpetaja O. Pello.

Järgneval aktusel esineb kõnega sise-minister A. Jürimaa ning peale selle võtavad sõna maavanem V. Velner ja põllutöökoja peasekretär J. Tõrmaküla. Vaheaegadel esinevad noored mitmesuguste ettekannetega. Samas toimuvad kella 16—18 vabaõhupidustused rahvatantsude ja võimlemisettekannetega, kuna õhtul algab „Sädes“ kitsasfilmija teatrietendus, kus Riia eesti tegelaste poolt lavastatakse näidend.

Pühapäeval peetakse Valgas veel pidustustele sõitnud Läti eestlaste konverents. Konverentsist võtavad osa ka Pirimaade sekretär õp. V. Viks ja Välis-Eesti Ühingu esindajad.

Kongressil on ette nähtud kõned, aruanded kohtadelt ja resolutsioonide vastuvõtmine. Konverentsil esineb ka Aluksne Eesti Haridusseltsi laulukoor.

Esmaspäeval, 3. juunil lähevad Läti eestlased pikemale ekskursioonile sisemaale, kusjuures külastatakse peamiselt Põhja-Eesti tööstuskeskusi ning jõutakse välja kuni Narvani.

Maakondlikust noortepäevast on loota elavat osavõttu Läti eestlaste poolt.

KAVATSUSEL SUURTEOS „VÄLIS-EESTI“.

Eesti Kodu-uurimise Selts kavatseb praegu ilmuva maakondliku teose „Eesti“ lõppköitena välja anda suurteose „Välis-Eesti“, mis sisaldab võimalikult kõik andmed Eesti asunduste kohta välismaal. Selleks on Eesti Kodu-uurimise Selts astunud ühendusse Välis-Eesti Ühingu, et see aitaks kaasa teose eeltööde läbiviimisele ja andmete kogumisele.

Praegu on Välis-Eesti Ühingu käsil ajakirja „Välis-Eesti“, „Meie Tee“ ja teiste varem ilmunud väliseestlaste väljaannete bibliografeerimine ja katalogiseerimine.

Et saada võimalikult täpsed andmed kõikide väliseestlaste kohta, kavatakse korraldada laiaulatuselist ankeeti, mis kujuneks ühtlasi esimeseks „rahvaloenduseks“ Välis-Eestis.

Lähemalt selle kavatsuse kohta järgmistes „Välis-Eesti“ numbrites.

SURMA LÄBI LAHKUNUD VÄLIS-EESTLASI.

16. märtsil k. a. suri Riias Riia Eesti Haridus- ja Abiandmisseltsi osakonna asutajaid ja end. juhatusliige Karl Birk.

Karl Birk sündis 21. III 1870 Tartumaal Laeva vallas. Pidas puu- ja mööblitööstust Riias, mille hiljem müüs, tegutsedes edasi iseseisvalt äri alal. Võttis osa Riia eesti lauluseltsi „Imanta“ tegevusest juhatusliikmena ja oli Riia Eesti Haridus- ja Abiandmisseltsi osakonna asutajaid ja juhatusliige. Ühtlasi tegutses kadunu kauemat aega Välis-Eesti Ühingu Riia Klubi juhatusliikmena.

Kadunut mälestavad leinas tema sugulased, Riia eesti organisatsioonid ja Välis-Eesti Ühing.

KURSISEDEL.

22. aprillil 1940. a.

	Ost.	Müük.
1 Ingl. naelsterl.	Ekr. —	Ekr. 17.—
1 U. S. A. dollar	„ 4.17	„ 4.23
100 Saksa marka	„ 167.50	„ 170.50
100 Soome marka	„ —	„ 8.59
100 Rootsi krooni	„ 99.50	„ 100.50
100 Taani krooni	„ —	„ 81.75
100 Läti latti	„ 63.—	„ 66.—
100 Leedu litti	„ 69.75	„ 71.25
100 Prantsuse franki	„ —	„ 9.55
100 sveitsi franki	„ 94.—	„ 96.—
100 Belgia belgat	„ 71.25	„ 72.75
100 Itaalia liiri	„ 21.—	„ 21.50

Lgr. Välis-Eesti Ühingu liikmed!

Kuna Ühingu töö nõuab suuri kulusid ja liikmetele tasuta saadetak ajakiri „Välis-Eesti“ väljaminekud kaetakse osaliselt liikmemaksudega, palume lahkesti võimalikult pea tasuda oma liikmemaksu.

Välis-Eesti Ühingu juhatus.

Vastutav toimetaja: Jaan Mölder; tegevtoimetaja: Ed. Riisna; talitusjuht B. Tiido. Ajakiri „Välis-Eesti“ ilmub Tallinnas iga kuu kord.

Tellimishind: välismail \$ 1.— (Ekr. 4.20 või vastav summa kursisedeli järgi muus rahas) aastas; Eestis, Lätis Soomes ja Leedus Ekr. 2.50 aastas.

Väljaandja: Välis-Eesti Ühing, V.-Posti 8, ehk postkast 100, Tallinn. Telefon 449-43.

Tallinnas, 24. aprillil 1940. a.

O.-ü. „Vaba Maa“ trükk, Tallinnas, 1940. a.

«VÄLIS-EESTI»

on Teie ajakiri, sellepärast

- hoolitsege, et ka Teie naabril käib „Välis-Eesti”,
- saatke kaastööd ning ülesvõtteid, et ajakirja sisu oleks alati värsked ja huvitavad!

Mida suurem on kuukirja „Välis-Eesti“ levik ning selle kaastööliste kaader, seda rohkem rõhku saab panna ajakirja sisule.

Väljaandja

VÄLIS-EESTI ÜHING

P. O. Box 100, Tallinn.

Väliseestlaste tegevust kajastavad teosed

«Organiseeritud Välis-Eesti, album II»

Hind \$ - .50 c.

ja

«Välis-Eesti tegelased»

Hind \$ 1. -

on veel saadaval

Välis-Eesti Ühingust

V. Posti 8 ehk P. O. Box 100

Tallinn, Estonia.

Reserveeritud

Kõiksugu

seemned,
puukooli saadused,
taimekaitsevahendid jne.
alati saadaval!

EESTI SEEMNEVILJA ÜHISUS

Peakontor: Pärnu mnt. 2, Tallinn, tel. 426-36.
Osakonnad ja esindajad igas maakonnalinnas.

nõudke hinnakirju!

NÕUDKE AINULT SAADUSI

MARGI ALL!

ÜHING „EESTI LIHAEKSPORT“

PEAKONTOR:

TALLINNAS, TARTU MNT. NR. 101, KODUKESKJAAM 478-54

Kõik,

mida Teie vajate jalanõude alal, pakub Teile
oma rikkalikust ja maitsekast valikust

A/S UNION